

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

PERHETYÖN KANSIO

PIENRYHMÄKOTI VENLAAN

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Aino Hoskola
Minna Korhonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HOSKOLA, AINO & KORHONEN, MINNA: Perhetyön kansio Pienryhmäkoti Venlaan

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 47 sivua, 18 liitesivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on Pienryhmäkoti Venla, joka on yksityinen lastensuojeluyksikkö. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa yksikköön perhetyön kansio. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Pienryhmäkoti Venlassa tehtävää perhetyötä. Opinnäytetyön toteutus on osa laajempaa perhetyön kehittämisprosessia Pienryhmäkoti Venlassa. Opinnäytetyö toteutettiin syksyn 2012 ja kevään 2013 aikana.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja sen tuotoksena syntyi perhetyön kansio. Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena. Perhetyön kansio syntyi yhteistyössä Pienryhmäkoti Venlan kanssa. Yhteistyötä toteutettiin ennalta suunniteltujen tapaamisten avulla ja suorittamalla työharjoittelut Pienryhmäkoti Venlassa. Tiiviin yhteistyön kautta saimme palautetta perhetyön ansiosta, mikä ohjasi prosessin kulkua.

Konkreettisenä tuotoksena syntynyt perhetyön kansio sisältää perhetyön määrittelyä ja Pienryhmäkoti Venlan perhetyössä käytettäviä menetelmiä. Perhetyön kansio toimii yksikössä perhetyön tukena ja osana perehdytystä uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Perhetyön kansio tekee näkyväksi Pienryhmäkoti Venlassa tehtävän perhetyön. Perhetyön kansio on tulostettu toimeksiantajan käyttöön.

Asiasanat: perhetyö, perhetyö lastensuojelulaitoksessa, perhetyön menetelmät, toiminnallinen opinnäytetyö, toimintatutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HOSKOLA, AINO & KORHONEN, MINNA: Folder of family work for Pienryhmäkoti Venla

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with adults, 47 pages, 18 pages of appendices

Spring 2013

ABSTRACT

The commissioning organization of this bachelor's thesis is Pienryhmäkoti Venla which is a private child welfare institution. The aim of this thesis was to produce folder of familywork for institution. The purpose of this thesis was to develop family work in Pienryhmäkoti Venla. The thesis is part of larger development process of family work in Pienryhmäkoti Venla. It was carried out during autumn 2012 and spring 2013.

This is a practice - based thesis and its output is a folder of family work. The thesis was conducted as action research. The folder of family work was created in co-operation with Pienryhmäkoti Venla. The co-operation included pre-planned meetings and practical trainings in Pienryhmäkoti Venla. By intense co-operation we received feedback which led the process.

The concrete result of this thesis, a folder for family work, includes definition of family work and the methods used in Pienryhmäkoti Venla's family work. The folder supports family work and will be a part of the familiarization process of new employees and students. The folder makes Pienryhmäkoti Venla's family work visible. The commissioning organization has a printed version of the folder of family work and it is available for its employees.

Key words: family work, family work in child welfare institution, methods of family work, practice-based thesis, action research

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PERHETYÖN KANSIO PIENRYHMÄKOTI VENLAAN	3
2.1	Pienryhmäkoti Venla	3
2.2	Tavoite ja tarkoitus	4
3	PERHETYÖN JÄSENNYSTÄ	6
3.1	Perhekeskustoiminta ja lastensuojelun perhetyö	6
3.2	Lastensuojelun perhetyö	7
3.3	Välillinen ja välitön perhetyö	8
3.4	Yhteistyötä perheiden kanssa	9
4	PERHETYÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA	10
4.1	Vanhempien kanssa tehtävä työ	10
4.2	Yhteydenpito osana perhetyötä	13
4.3	Omaohjaaja perhetyön tekijänä	14
4.4	Lastensuojelulaitoksessa tehtävän perhetyön tavoitteita	15
4.5	Perhetyö Pienryhmäkoti Venlassa	16
5	MENETELMÄT PERHETYÖN TUKENA	19
5.1	Työmenetelmistä yleisesti	19
5.2	Vanhemmuuden roolikartta	20
5.3	Sukupuu	21
5.4	Verkostokartta	22
5.5	Elämänjana	22
5.6	Vahvuuskortit	23
6	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	24
6.1	Toimintatutkimus	24
6.2	Opinnäytetyön eteneminen	25
6.3	Perhetyön kansion työstäminen	27
7	ARVIOINTI	34
7.1	Perhetyön kansion arviointi	35
7.2	Luotettavuus	36
8	POHDINTA	39
	LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Perheiden hyvinvointi on yhteiskunnallisesti merkittävää. Yhteiskunta muodostuu perheistä ja toimii niiden kautta. Perheissä kasvaa ja kehittyy tulevaisuuden yhteiskunnan jäseniä. Perhetyö osaltaan takaa yhteiskunnan toimintakelpoisuutta tukemalla perheitä. (Uusimäki 2005a, 182.)

Vanhemmuuden väitetään olevan hukassa. Miller ja Törrönen (2010, 72) eivät usko sen johtuvan vanhempien haluttomuudesta kantaa vastuuta vaan siitä, että vanhemmat ovat jääneet yksin. Myös Cacciatore (2011) toteaa perheiden jääneen yksin ja ongelmien kasaantuessa vanhemmilla ei riitä voimat ja vanhemmuus kärsii. Nykypäivänä perhetyö on tullut osittain korjaamaan tätä yksinäisyyttä, koska yhä useammalta perheeltä puuttuu entisaikoina ollut sosiaalisten verkostojen tuki (Uusimäki 2005a, 184).

Vuonna 2011 kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä oli 17 409. Määrä on ollut nousujohteinen jo 20 vuotta, lukuun ottamatta vuotta 2009, jolloin määrä laski hieman. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 1, 6.) Niin kuin edelliset luvut näyttävät, myös Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston säätiön (2012, 4) julkaisussa todetaan, että kaikki lapset eivät voi hyvin ja he tarvitsevat erityistä suojelua.

Lastensuojelulain (417/2007 § 4) yksi keskeinen periaate on tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Pitkäsen (2011, 8) tutkimuksessa selviää, että vanhemmat toivovat systemaattisempaa tuen tarjoamista ja työskentelyä heidän kanssaan lapsen huostaanoton aikana. Tämän takia sijaishuollossa on tärkeää ottaa myös perhe mukaan työskentelyyn ja tukea sijoituksen aikana koko perhettä. Näihin haasteisiin pienryhmäkoti Venla haluaa vastata ja kehittää heillä tehtävää perhetyötä.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, ja se on toteutettu toimintatutkimuksena. Tarve työlle nousi kun Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta osallistui Lahden ammattikorkeakoulun järjestämään perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutukseen. Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää Pienryhmäkoti Venlan perhetyötä. Tavoitteena on tuottaa yksikölle perhetyönkansio, joka sisältää koulutuksessa käsiteltyä perhetyötä ja sen menetelmiä. Perhetyön kansio tuotetaan tiiviissä yhteistyössä Pienryhmäkoti Venlan kanssa. Yhteistyötä on osaltaan edistänyt se, että suori-

timme kahdeksan viikon mittaiset harjoittelut Venlassa. Opiskelumme aikana olemme huomanneet saman kuin Healy (2012, 113) eli, että perheet ovat tärkeä osa asiakkaan elämää, on sitten kyse esimerkiksi vanhustyöstä tai lastensuojelutyöstä. Tämä huomio vahvistaa oman ajatuksemme siitä, että kohtaamme perheitä tulevassa työssämme kaikkialla. Tämän opinnäytetyön avulla voimme syventää omaa osaamistamme perheiden kanssa tehtävästä työstä.

Kiinnostuimme opinnäytetyön aiheesta, koska se oli työelämälähtöinen ja sen kautta pystyimme tuottamaan jotain konkreettista ja työelämälle hyödyllistä. Perhetyön kansioista on hyötyä perhetyön kehittämiseksi Pienryhmäkoti Venlassa. Perhetyön kansion toteuttaminen kiinnosti meitä myös siksi, koska sen avulla pystymme kehittämään ja syventämään omaa perhetyön osaamistamme. Olemme useassa harjoittelussa todenneet, että perheet ovat läsnä sosiaalialan kaikilla sektoreilla.

Tutkimuksemme teoriaosuudessa käsittelemme keskeisiä käsitteitä ja etenemme niiden määrittelyssä yleisestä yksityiseen. Työssä käsittelemme ensin perhetyötä yleisesti. Näin on helpompi hahmottaa teoriaosuuden seuraavia osuuksia: lastensuojelulaitoksessa tehtävää perhetyötä ja perhetyötä juuri Pienryhmäkoti Venlassa. Teoriaosuuden lopussa kuvaamme perhetyössä käytettäviä menetelmiä.

2 PERHETYÖN KANSIO PIENRYHMÄKOTI VENLAAN

Nykypäivän työ- ja suorituskeskeinen yhteiskunta vaatii vanhempia yhdistämään perheen ja työelämän. Millerin ja Törrösen (2010) mukaan vanhemmilta vaaditaan, jopa kohtuutonta venymistä. Vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, elämän hallitsemattomuus ja köyhyys ovat esimerkkejä siitä miksi perhe tarvitsee lastensuojelun tukea. (Miller & Törrönen 2010, 73.) Lapsen suojeleminen edellyttää koko perheen hyvinvoinnin huomioimista, joten lastensuojelussakin on tärkeä tukea koko perhettä.

Lastensuojelun kansallisten laatusuosituksen yksi tavoite on varmistaa lapsi- ja perhelähtöinen kohtelu lastensuojelussa. Laatusuositus velvoittaa työnantajan kouluttamaan henkilöstöään, jotta tavoitteet toteutuisivat. (Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset 2013, 3 - 4.) Kehittääkseen omaa työskentelyään Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta osallistui perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutukseen, jonka kautta tarve perhetyön kansiolle nousi. Kouluttautumalla ja kehittämällä omaa perhetyötä Pienryhmäkoti Venla pystyy paremmin vastaamaan nykyperheiden haasteisiin.

2.1 Pienryhmäkoti Venla

Toimeksiantaja Pienryhmäkoti Venla sijaitsee Päijät-Hämeessä Hollolan Salpakanalla. Se on seitsemänpaikkainen, yksityinen lastensuojeluyksikkö. Pienryhmäkoti Venla on suunnattu huostaan otetuille ja avohuollon tukitoimena sijoitetuille lapsille. Venla tarjoaa lapsille ympärivuorokautista hoitoa ja kasvatusta. Venlaan kuuluu myös kolme itsenäistyvien nuorten asuntoa, joissa nuoret voivat harjoitella itsenäistä asumista työntekijöiden tukemana. Nämä asunnot ovat osa Venlan jälkihuoltoa, joka toimii jatkumona sijoitukselle. (Pienryhmäkoti Venlan kotisivut 2013.)

Venlassa jokaisella lapsella on oma huone, jonka he saavat sisustaa haluamallaan tavalla. Yhteiset tilat ovat kodinomaiset ja tilavat. Kodinomaisuutta Venlaan luo esimerkiksi se, että siellä ruoka valmistetaan itse ja kaikki osallistuvat kodinhoidollisiin tehtäviin. Talossa on keittiö, ruokailutila, takkahuone sekä kaksi oleskelutilaa, joissa voi muun muassa katsoa televisiota tai pelata biljardia. Tilat antavat

lapsille mahdollisuuden viettää aikaa yhdessä, mutta myös itsekseen omissa huoneissaan. Tiloista on mahdollista rauhoittaa osia myös perheiden kanssa työskentelyyn.

Työskentely Venlassa perustuu omaohjaatyöskentelyyn, jonka avulla lapsi huomioidaan yksilöllisesti. Jokaiselle lapselle nimetään omaohjaaja, joka huolehtii lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelman toteutumisesta perhekeskeisyyttä korostaen. Lapselle nimetään myös toinen omaohjaaja, joka on aina joko johtaja tai vastaava ohjaaja. (Pienryhmäkoti Venlan kotisivut 2013.)

Venlassa työskentelee johtajan lisäksi kuusi työntekijää, jotka ovat kasvatuksen ja psykiatrisen hoitotyön ammattilaisia. Venlan työntekijät osallistuvat säännöllisesti työnohjaukseen ja ammattitaitoa kehittäviin täydennyskoulutuksiin. (Pienryhmäkoti Venlan kotisivut 2013.)

Henkilökunta on osallistunut vuosien 2011 - 2012 aikana Lahden ammattikorkeakoulun heille räätälöimään perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutukseen. Koulutuksen aikana henkilökunnalle nousi idea hankkeistaa koulutuksesta saadun materiaalin kokoaminen perhetyön kansioksi.

2.2 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda perhetyön kansio yhteistyössä Pienryhmäkoti Venlan työntekijöiden kanssa. Päämääränä on, että kansio toimii käytännössä perhetyön työkaluna ja on selkeä ja helppokäyttöinen. Lisäksi kansio toimii osana Venlassa tehtävää perehdytystä uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Kansion tulee olla sellainen, että työntekijät voivat päivittää sitä omien tarpeiden ja mielenkiinnon mukaan.

Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää Venlassa tehtävää perhetyötä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Perhetyön kehittäminen on tärkeää, koska lastensuojelulain (417/2007 § 4) yksi keskeinen periaate on, että sijaishuoltopaikan tulee ottaa huomioon lapsen edunmukaisesti perheen jälleenyhdistymisen tavoite. Pitkänen (2011, 122) toteaa, että lapsen sijoituksen aikana tulee tukea myös muita perheenjäseniä, jotta sijoitusaika ei pidenny ja perheen jälleenyhdistyminen toteutuisi. Näihin haasteisiin vastaamme yhdessä toimeksiantajan kanssa luomalla perhetyön

kansion ja kehittämällä yksikössä tehtävää perhetyötä.

Timonen-Kallio (2009,18) rohkaisee artikkelissaan sijaishuoltoa konkretisoimaan ja tuomaan näkyväksi tehtävää työtä ja työssä käytettäviä menetelmiä. Näin sijaishuoltopaikka lisää lastensuojelutyön läpinäkyvyyttä ja saattaa käytettävät menetelmät eri tahojen, kuten asiakkaiden arvioitavaksi (Timonen-Kallio 2009,18.) Kansion tarkoitus onkin konkretisoida ja tehdä näkyväksi Venlassa tehtävää perhetyötä. Perhetyön kansio myös tekee jo tehtävästä perhetyöstä jäsentynyttä ja järjestelmällistä.

3 PERHETYÖN JÄSENNYSTÄ

Perhetyöllä tarkoitetaan perheiden kanssa tehtävää työtä, jossa keskeistä on perheen ja sen jäsenten hyvinvoinnin edistäminen. Työskentelyä ohjaa lapsen etu ja huolen herääminen. (Nätkin & Vuori, 2007, 7, 18.) Perhetyön tehtävä on tukea arjessa, rohkaista elämässä eteenpäin ja auttaa kohtaamaan erilaisia asioita elämässä (Uusimäki, 2005b, 40). Perhetyö on käsitteenä moniulotteinen. Perhetyön osaamista tarvitaan lastensuojelun perhetyön lisäksi lähes kaikkialla (Reijonen 2005, 14). Perhetyö voidaan käsittää osana eri sektoreiden toimintaa. Tällöin se pitää sisällään perheen tukemista arjen asioissa, voimavarojen vahvistamista ja tarvittaessa ohjaamista perheen tilanteeseen sopivien palveluiden pariin. (Uusimäki 2005b, 30 - 31.) Perhetyötä tehdään julkisella sektorilla esimerkiksi kouluissa ja neuvoloissa, yksityisellä sektorilla sekä järjestöissä ja seurakunnissa (Nätkin & Vuori 2007, 7). Jäsentyneempää ja tavoitteellisempää perhetyötä tehdään sosiaalityön parissa. Silloin perhetyöstä voidaan puhua työmenetelmänä ja se on ennaltaehkäisevää perhetyötä intensiivisempää ja työskentelylle tyypillistä on interventioiden tekeminen perheen arkeen. (Uusimäki 2005b, 31.)

Perhetyöhön kuuluu sekä epävirallista perheiden arjen tukemista, että pitkiä lastensuojelun asiakkuuksia (Heino, Berg & Hurtig 2000, 21). Perhetyöstä voidaan myös tehdä käsitteellinen jako, jossa erotetaan perhepalvelu ja perhetyö toisistaan. Tällöin perhepalvelulla tarkoitetaan perheiden kanssa tehtävää työtä, joka on perhettä tukevaa, ei niinkään tavoitteellista ja suunnitelmallista kumppanuutta ja rinnalla kulkemista. Perhetyölle tällaisessa jaossa ominaista puolestaan on tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja interventiot perheen yksityisyyteen. (Uusimäki 2005b, 33 - 35.)

3.1 Perhekeskustoiminta ja lastensuojelun perhetyö

Tässä osiossa tarkastelemme perhetyötä Heinon (2008, 47) tekemän jäsenyyden mukaisesti. Heino jakaa perhetyön perhekeskustoimintaan ja lastensuojelun perhetyöhön.

Perhekeskustoiminnan alle sijoittuvat perhepalvelu ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu. Perhekeskustoiminnassa asiakas pyytää palvelua itse tai hakeutuu palvelun

piiriin ohjattuna. Perhekeskustoiminnan palvelut ovat kaikkien saatavilla eikä niiden käyttö edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Perhekeskustoiminnan palvelut järjestetään peruspalveluina. (Heino 2008, 47.)

Lastensuojelun perhetyö koostuu lastensuojelun avohuollon perhetyöstä, intensiiviperhetyöstä ja perhekuntoutuksesta ammatillisessa yksikössä. Yhteistä lastensuojelun perhetyölle on, että perheillä on lastensuojelun asiakkuus ja toiminta perustuu asiakassuunnitelmaan. Lastensuojelun perhetyössä lapsen terveys ja kehitys on vaarantunut tai sitä uhkaa vakava vaara. (Heino 2008, 47.) Opinnäytetyössä keskitytään lastensuojelun perhetyöhön, jota tehdään lastensuojelulaitoksesta käsin.

3.2 Lastensuojelun perhetyö

Lastensuojelun perhetyötä ohjaa asiakassuunnitelma. Lastensuojelulain (417/2007 § 30) mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle perheelle on tehtävä asiakassuunnitelma, johon kirjataan lapsen ja perheen tuen tarve ja keinot joilla niihin vastataan. Asiakassuunnitelma siis ohjaa perhetyötä ja perhetyötä toteutetaan asiakassuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden mukaisesti.

Perhetyötä tehdään lastensuojelun asiakkuusprosessin kaikissa vaiheissa tilanteen vaatimalla tavalla (Heino 2008, 44). Perhetyö voi olla tuen tarpeen selvittämistä ja tilanteen arviointia asiakkuuden alkuvaiheessa. Perhetyön hyödyntäminen tilanteen arvioinnissa mahdollistaa perheeseen tutustumisen ja luottamuksen syntymisen, koska työskentely on pitkäjänteistä. (Heino 2008, 46.)

Muutokseen tähtäävästä perhetyöstä puhutaan silloin, kun perhetyöllä tavoitellaan muutosta perheen toimintaan, vanhemmuuteen, lasten asemaan, kasvattamiseen ja huolenpitoon tai perhettä tuetaan mahdollisen kriisin hetkellä. Perhetyöllä voidaan tarkoittaa niin sanottua kannattelua, jonka tarkoitus on välttää huostaanotto ja tukea arjessa selviytymistä. (Heino 2008, 46.)

Perhetyön tavoite voi olla myös huostaanoton purku ja lapsen sijoittaminen takaisin kotiin (Heino 2008, 46). Perhetyötä voidaan siis jatkaa lapsen kotiuttamisvaiheessa, jolloin perhe saa tukea ammattilaisilta uuden arjen haasteisiin. Tässä vaiheessa tutkitaan ja arvioidaan onko kotiuttamiselle edellytyksiä ja onko se lapsen

edun mukaista. (Heino 2008, 45.) Tärkeää on perheen yhteisen arjen mahdollistaminen erilaisin tukitoimin (Pitkänen 2011, 22).

3.3 Välillinen ja välitön perhetyö

Perhetyö on kokonaisvaltaista, koska siinä huomioidaan perheen vaikutus yksilöihin sekä yksilön vaikutus perheeseen. Näin ollen työn tehtävänä onkin huomioida koko perheen ja kaikkien siihen kuuluvien yksilöiden hyvinvointi joko välillisesti tai välittömästi. (Uusimäki 2005a, 48.)

Välillistä perhetyötä toteutetaan esimerkiksi yksilöterapiassa. Toiminta kohdistuu yhteen perheenjäseneseen, mutta se vaikuttaa kuitenkin koko perheen hyvinvointiin. Välillisessä perhetyössä perheeseen tutustutaan yksilön kautta ja perhetyön kohteena on ensisijaisesti lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä hyvinvoinnista huolehtiminen. Välillisessä perhetyössä perhe huomioidaan taustalla ja sen kanssa tehdään yhteistyötä. (Uusimäki 2005a, 49 - 51.) Myös lapsen hyvinvointiin voidaan vaikuttaa positiivisesti, kohdistamalla toimenpiteitä vanhempien tukemiseen esimerkiksi puuttumalla vanhemman alkoholin käyttöön (Itsenäisyyden juhlavuoden lastenrahaston säätiö 2012, 6). Hurtig (2003) nimittää edellä mainittua välillisen perhetyön tapaa tihkuvan auttamistavan malliksi. Avun välittyminen lapsen elämään edellyttää, että vanhemmalle herää huoli lapsen hyvinvoinnista ja käsitys oman toiminnan aiheuttamasta uhasta lasta kohtaan. (Hurtig 2003, 39, 181.) Tähän välillisen perhetyön muotoon tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti, koska se saattaa hämärtää lapsen edun ja tarpeiden asemaa työn keskiössä.

Välittömän perhetyön kohteena puolestaan on useampi perheen jäsen tai koko perhe samanaikaisesti. Välittömän perhetyön tavoite on kuitenkin sama kuin välillisen perhetyön eli koko perheen hyvinvoinnin tukeminen. (Uusimäki 2005a, 51.)

Heinon (2008, 48) mukaan lastensuojelun perhetyölle on ominaista, että se kohdistuu sekä yksilöön että perhekokonaisuuteen. Se on siis sekä välillistä että välitöntä perhetyötä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä asiakkaana onkin yksilön sijaan ryhmä yksilöitä (Healy 2012, 121).

3.4 Yhteistyötä perheiden kanssa

Perhetyön tarkoitus on muodostaa yhteinen ymmärrys siitä, mihin asioihin perhe tarvitsee apua ja miksi. Yhdessä pohditaan myös millä aikataululla työskentelyssä edetään ja ketkä perheen kanssa työskentelevät. Työskentelyssä korostetaan perheen asiantuntijuutta oman arkielämänsä suhteen. (Heino 2008, 49.) Perhetyössä hyödynnetäänkin sekä perheiden että työntekijöiden asiantuntijuutta (Pärnä 2010, 43). Yhteinen ymmärrys on mahdollista saavuttaa avoimen dialogin avulla. Dialogissa työntekijä luottaa vanhemman kykyyn ja haluun pohtia omaa vanhemmuutta ja suhdetta lapseensa. Työntekijän tehtävä on herättää keskusteluja, joissa tällainen pohdinta on mahdollista. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 25.) Dialogin kanssakäyminen edellyttää työntekijältä kykyä pohtia omaa toimintaansa esimerkiksi saako hän omalla toiminnallaan lisättyä perheen kykyä ja voimavaroja (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 23 - 24).

Avoin dialogi perheen kanssa lisää luottamusta ja helpottaa yhteistyön tekemistä. Työntekijän on tärkeä kuulla perhettä. Perheen toiveiden kuuleminen ja yhteisten tavoitteiden syntyminen on mahdollista dialogisuuden avulla. Työskentelylle ominaista on, että perheen jäsenet nähdään toimivina ja kykenevinä yksilöinä, jotka voivat itse vaikuttaa omaa perhettä koskeviin asioihin. (Miller & Törrönen 2010, 76.) Avoimuuden toteutuminen vaatii työntekijältä rohkeutta ottaa myös perheelle vaikeita asioita puheeksi. Vaikeiden asioiden ottaminen puheeksi voi helpottaa perheen oloa ja käynnistää ongelmanratkaisuprosessin. (Laine 2010, 190 - 191.)

Perhetyössä erityisen tärkeää on jokaisen perheen ainutkertaisuuden hyväksyminen. Perhetyötä onkin tehtävä perheen ehdoilla, jotta perhe saadaan sitoutumaan yhteistyöhön. (Klap 2005, 85 - 86.) Yhteistyön kannalta on tärkeää, että molemmat osapuolet motivoituvat siihen ja tunnistavat yhteistyön hyödyn lapsen sijoituksen kannalta (Pitkänen 2011, 83). Työn tavoite on, että työntekijät ja vanhemmat sitoutuvat yhteistyöhön lasta koskevissa asioissa, jolloin tavoitteista ja vastuun jakamisesta keskustellaan yhdessä (Klap 2005, 89). Perhetyössä on kuitenkin aina läsnä ammattilaisen tuki ja kontrolli (Heino 2008, 50). Vanhemmat voivat kokea työntekijän vallankäytön ja kontrollin pelottavana ja tyrannimaisena, jos heidän omia ajatuksiaan ei huomioida (Dumbrill 2006, 4).

4 PERHETYÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA

Lastensuojelulaki velvoittaa useassa pykälässä sijaishuoltoa tekemään yhteistyötä ja pitämään yhteyttä sijoitetun lapsen vanhempiin. Lastensuojelulain (417/2007 § 4) yksi keskeinen periaate onkin, että sijaishuoltopaikan tulee ottaa huomioon lapsen edun mukaisesti perheen jälleenyhdistymisen tavoite. Tämä velvoittaa siis kaikkia sijaishuoltoyksiköitä miettimään millä tavalla he tekevät yhteistyötä perheen kanssa.

Kun lapsi on otettu huostaan, on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta. Edellä mainitut asiat ja niitä koskevat päätökset on kuitenkin pyrittävä tekemään lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa yhteistyössä. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 45.) Myös Lastensuojelulain pykälä 52 osoittaa, että lapsen asioissa tulee tehdä yhteistyötä niin viranomaisten kesken kuin perheenkin kanssa, jotta lapsen huollon jatkuvuus turvataan (Lastensuojelulaki 417/2007 § 52).

4.1 Vanhempien kanssa tehtävä työ

Vanhempien kanssa tehtävä työ on Klapin (2005, 89) mukaan kasvatuksellista yhteistyötä, jonka tavoitteena on saada perhe kokemaan olevansa välttämätön osa lapsen elämää. Tavoitteen saavuttamista tuetaan rohkaisemalla perhettä vierailuihin ja aktiiviseen yhteydenpitoon (Klap 2005, 89). Lapselle on tärkeää, että yhteys vanhempiin säilyy myös huostaanoton aikana (Kujala 2004, 12), koska yhteydenpito antaa lapselle turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteen (Kujala 2003, 18). Perheen tunteminen on lapsen elämän tarinan eheytyksen ja identiteetin kehittymisen kannalta tärkeää (Klap 2005, 106). Eheytyksen kannalta on tärkeää myös ymmärtää ja huomioida, että lapsen suhde vanhempiin on ainutlaatuinen (Pitkänen 2011, 23). Yhteydenpito sijoituksen aikana helpottaa vanhemman ja lapsen suhteen säilymistä niin nykyhetkessä kuin tulevaisuudessa (Kujala 2003, 18). Toimiva yhteistyö vanhempien ja sijaishuoltopaikan välillä lisää vanhempien tyytyväisyyttä sijoitukseen. Hyvä yhteistyö mahdollistaa vanhempien tietoisuuden lapsen arjesta (Pitkänen 2011, 77, 80).

Pitkänen (2011, 88) puolestaan puhuu rinnakkaisesta vanhemmuudesta, joka korostaa vanhemman omaa roolia lapsen elämässä ja sen toteuttamista sijaishuollon ammattilaisten rinnalla. Tämän asian hyväksyminen ja huomioon ottaminen sijoituksen aikana vahvistaa vanhemman hyväksyntää sijoitusta kohtaan. Vanhemman hyväksyntä antaa lapselle luvan kiinnittyä sijaishuoltoon ja hyötyä sijoituksesta. (Pitkänen 2011, 90.) Perhetyössä on tärkeä muistaa, että vanhemmuuden asiantuntijuus on ja pysyy vanhemmilla (Miller & Törrönen 2010, 79).

Laakso (2009, 221) jakaa lastensuojelun laitoksessa vanhempien kanssa tehtävän työn kolmeen osa-alueeseen: käytännöllinen kasvatuskumppanuus, vanhemmuuden kontrollointi ja vanhemmaksi houkuttelu.

Käytännöllisessä kasvatuskumppanuudessa vanhemmat tukeutuvat työntekijän neuvoihin ja tukeen eli työntekijät yhdessä vanhempien kanssa kasvattavat lapsia (Laakso 2009, 221 - 222). Kasvatuskumppanuudessa lapsen huolenpito toteutuu yhteisesti sovitulla tavalla, jolloin vanhemmat ja työntekijät yhdessä jakavat käsitukset lapsen tarvitsemasta ohjauksesta ja tuesta (Laakso 2009, 201).

Laakson (2009, 202) mukaan lastenkodin perhetyölle on ominaista, että työntekijä todistaa ja ratkoo arkisia konflikteja lapsen ja vanhemman välillä. Tilanteisiin pääseminen vaatii sitä, että vanhempi on uskaltanut rehellisesti kertoa työntekijälle henkilökohtaisista asioista. Kun luottamus on saatu, vanhempi uskaltaa pyytää neuvoja ja apua haastaviin tilanteisiin kotona. (Laakso 2009, 202.) Konflikteja ratkoessaan työntekijä osoittaa esimerkillään vaihtoehdoisen tavan ratkoa ongelmia ja toimii tilanteessa tasapainottavana tukena (Laakso 2009, 203).

Vanhemmuuden kontrolloinnissa työntekijä joutuu puuttumaan vanhemman tekemisiin rajoittamalla tai säätelemällä niitä. Vanhemmuuden kontrollointia perustellaan työntekijän huolella lapsen turvallisuudesta ja riittävästä huolenpidosta. Konkreettisesti vanhemmuuden kontrollointi on esimerkiksi lapsen ja vanhemman tapaamisen sääntelyä. Vanhemmuuden kontrollointi tapahtuu aina tilannekohtaisesti. (Laakso 2009, 204 - 205.) Työntekijän ja vanhempien ei tarvitse aina olla samaa mieltä asioista, mutta yhteistyössä on muistettava työn keskeisin asia eli lapsen etu (Miller & Törrönen 2010, 80).

Vanhemmaksi houkuttelusta on kyse silloin kun yhteys vanhempaan on katkennut joko kokonaan tai osittain. Tällöin vanhempia kannustetaan olemaan yhteydessä lapsiin. (Laakso 2009, 222.) Vanhemmaksi houkuttelun oleellisin sisältö on vanhempien etsiminen, löytäminen ja heihin yhteyden saaminen. Vanhemman löydyttyä vanhemmat tarvitsevat konkreettisia neuvoja ja rohkaisua lasten kanssa olemiseen. (Laakso 2009, 209.) Yhdessä harjoitellut asiat siirtyvät vähitellen voimavaroiksi vanhemman toimintaan ja perheen arkeen (Pärnä 2010, 50).

Sijoituksen aikana vanhemmat tarvitsevat tukea käsitelläkseen lapsen sijoituksesta ja siihen johtaneista tapahtumista tulleita kokemuksia ja tunteita (Pitkänen 2011, 23). Vanhemmat tarvitsevat tukea kriisien läpikäymiseen, voimavarojen löytämiseen ja vahvistumiseen sekä etävanhemmuuteen (Kujala 2003, 11). Perhetyön avulla vanhempien oma hyvinvointi lisääntyy ja vanhemmuus vahvistuu (Kujala 2004, 12). Tämän seurauksena vanhemmuus vastaa paremmin lapsen tarpeisiin ja vanhempi pystyy ottamaan vastuuta ja hänelle kuuluvia tehtäviä paremmin vastaan (Klap 2005, 106). Työntekijän tehtävä on tukea vanhemman toimintaa ja osallisuutta sekä vastuuta lapsesta (Pärnä 2010, 50). Pienikin tuki ja rohkaisu tukevat voimatonta vanhempaa jaksamaan vaikeissa tilanteissa (Dumbrill 2006, 5). Pitkänen (2011, 122) tekee tutkimuksessaan johtopäätöksen, että lastensuojelussa tehtävää työtä onkin kehitettävä vanhempien tukemisen näkökulmasta.

Pitkänen (2011, 95) näkee tärkeänä että vanhemmuuteen liittyvistä odotuksista ja mahdollisuuksista keskustellaan yhdessä vanhempien kanssa. Vanhemmilla on oikeus tietää mitä heiltä odotetaan työskentelyssä, minkä on muututtava ja miten heidän toimintaa arvioidaan (Miller & Törrönen 2010, 81). Keskustelut auttavat vanhempia löytämään roolinsa lapsen sijoituksen aikana ja rakentamaan identiteettiään vanhempana (Pitkänen 2011, 95). Perhetyön avulla pyritään lisäämään vanhemman tietoisuutta oman toimintansa vaikutuksista lapsen hyvinvointiin, ja että käyttäytymisen muuttamisella voi olla myönteisiä vaikutuksia perheen suhteisiin (Miller & Törrönen 2010, 71).

Perhetyössä on tärkeää saavuttaa toimiva suhde vanhempien kanssa, mutta työskentelyn keskiössä on pidettävä huoli lapsesta, jolloin korostuu lapsen tieto, kokemus ja erillisyys (Hurtig 2003, 154). Tällöin vanhemman kanssa tehtävän työn

fokuksessa näyttäytyy lapsi ja hänen yksilölliset tarpeensa (Muukkonen & Tulensalo 2004, 4).

4.2 Yhteydenpito osana perhetyötä

Lastensuojelulaki (417/2007 § 54) oikeuttaa lasta tapaamaan vanhempiaan ja muita hänelle tärkeitä ihmisiä laitoksessa ja lapsen vierailemaan sijaishuoltoajan ulkopuolella, sekä pitämään hänelle tärkeisiin henkilöihin yhteyttä esimerkiksi puhelimitse tai kirjeillä. Laakso (2009, 190) huomasi väitöskirjassaan, että vanhemmat näyttävät lastenkodissa monella tapaa; työntekijöiden puheissa, vierailulla lastenkodilla ja pitämällä yhteyttä lapsiinsa. Vanhemmat ovat lastenkodin arjessa mukana myös lasten puheiden kautta (Laakso 2009, 164). Vanhemman osallistuminen lapsen arkeen sijoituksen aikana helpottaa sijaishuollossa tehtävää työtä (Klap 2005, 79 - 80). Pitkäsen (2011, 22) mukaan lapsen edun mukaista voi joskus olla yhteydenpidon rajoittaminen, mutta tutkimuksessa mukana olleista lapsista suurin osa piti yhteyttä vanhempiinsa sijoituksen aikana säännöllisten kotilomien avulla.

Laakson (2009, 193) tutkimuksen lastenkodeissa yhteydenpitoa toteutetaan arjessa konkreettisesti vanhempiin muun muassa puhelimitse. Työntekijä saattoi soittaa vanhemmille pienissäkin arkisissa asioissa, kuten esimerkiksi kysyäkseen neuvoja lasta koskevista asioista tai terveystarkastuksesta tiedottamisesta. Arkisista asioista soittamista pidetään tärkeänä, koska siten vanhemmille osoitetaan konkreettisesti, että heidät halutaan aktiivisiksi toimijoiksi mukaan lapsen arkeen sijoituksessa. (Laakso 2009, 193.) Perhetyössä onkin tärkeää nähdä vanhemmat asiantuntijoina, jotka tuntevat omat lapsensa ja joilta saa tärkeitä neuvoja lasten kasvatuksessa (Miller & Törrönen 2010, 81).

Lastenkodin työntekijän ja vanhemman kohtaamista leimaa aina tietty jännite. Kohtaamisessa on läsnä ajatus vanhempien tukemisesta ja tasa-arvoisesta rinnalle asettumisesta, sekä toisaalta se, että työntekijä on aina lastenkodin työntekijä sekä yleisesti lastensuojelun ammattilainen. (Laakso 2009, 195.)

4.3 Omaohjaaja perhetyön tekijänä

Omaohjaajuudella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista kasvattamista ja tukemista laitoshoidossa. Omaohjaajalla on päävastuu lapsen asioista ja kasvatuksesta.

Omaohjaaja ei vastaa lapsen kasvattamisesta yksin vaan siihen osallistuu myös koko muu työyhteisö sekä muut yhteistyötahot. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.) Omaohjaajuus työskentelylle on tyypillistä, että nimetty ohjaaja sitoutuu lapsen pitkäjänteiseen hoitoon ja kasvattamiseen, jossa korostuu lapsen yksilöllisyys (Karppinen 2001b, 14). Omaohjaaja työskentely mahdollistaa lapsen yksilöllisten voimavarojen huomioimisen (Pienryhmäkoti Venlan kotisivut 2013). Työntekijän on oltava herkkä huomioimaan lapsi ja tehtävä sitä tietoisesti, jotta lapsi kohdataan aidosti yksilöllisesti (Laakso 2009, 153).

Omaohjaajan tehtävä on toimia linkkinä lapsen ja vanhemman yhteydenpidossa (Aho 2009, 83). Omaohjaaja tiedottaa lapsen ja perheen asioista muille työntekijöille ja on yhteydessä lapsen yhteistyöverkoston kuten kouluun (Klap 2005, 95). Pitkäsen (2011, 112) käytäntötutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmat kaipaavat kannustusta yhteydenpitoon. Omaohjaaja toimiikin lapsen ja perheen asiantuntevana kumppanina sijoituksen aikana (Klap 2005, 95).

Omaohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä on tunnistaa lapsen tunnetiloja ja tarpeita (Aho 2009, 83; Kiiskinen & Eskelinen 2010a, 20). Omaohjaaja ottaa vastaan lapsen tunteita ja auttaa lasta tarvittaessa hallitsemaan niitä (Sinkkonen 2010, 10). Omaohjaajan tehtävä on kannustaa lasta vaikeiden asioiden puhumiseen (Aho 2009, 83). Kannustamista voi tapahtua esimerkiksi siten, että omaohjaaja ajattelee ääneen eli sanoittaa vaikeitakin asioita. Omaohjaajan antaman esimerkin ja luottamuksen vahvistuessa lapsen on aiempaa helpompi käsitellä asioita sanallisesti. (Sinkkonen 2010, 11.) Omaohjaajalla tulee olla ammattitaitoa arvioida, tehdä johdopäätöksiä ja ryhtyä toimenpiteisiin lasta koskevissa asioissa (Klap 2005, 95).

Omaohjaajasuhteessa lapsi voi näyttää pahaan oloa ja sen tuomia voimakkaita tunteita ilman, että omaohjaaja reagoi niihin impulsiivisesti. Lapsen ei siis tarvitse pelätä hylätyksi tulemistä. (Karppinen 2001b, 15 - 16.) Omaohjaajasuhteessa lapsi voi kokea ennakoitavan ja turvallisen arjen terapeuttisuuden (Kiiskinen & Eskeli-

nen 2010a, 20). Arjesta ennakoitavaa ja turvallista tekevät lastenkodin rutiinit, esimerkiksi säännölliset ruokailut (Sinkkonen 2010, 10).

Lapsen suhde omaan vanhempaan voi olla turvaton ja epävarma. Tällaisessa tilanteessa työntekijä on lapsen tarvitsema turvallinen aikuinen, johon lapsi voi tukeutua. Omaohjaajan on oltava valmis ottamaan kyseinen rooli vastaan. (Laakso 2009, 174.)

Omaohjaajuus on prosessi, jolla on selkeä alku ja loppu. Omaohjaajuussuhde alkaa kontaktin ottamisella lapseen ja luottamuksen luomisella (Karppinen 2001b, 15). Suhde on rakennettava niin, että lapsi kokee työntekijän luotettavana ja aidosti välittävänä. Suhteessa työntekijän kanssa lapsi voi löytää uudelleen luottamuksen aikuiseen. (Laakso 2009, 171 - 172.) Kontaktin luominen ja sen saaminen on edellytys koko lapsen hoitoprosessin onnistumiselle. Seuraavaksi omaohjaaja tarkastelee lapsen käyttäytymistä ja suhtautumista kanssa ihmisiin. Yhdessä omaohjaaja ja lapsi etsivät vaihtoehtoisia käyttäytymistapoja ja opettelevat tunnistamaan yhdessä lapsen käyttäytymisen syy- ja seuraussuhteita. Omaohjaajasuhteen lopulla käydään läpi eroahdistusta ja tuetaan lasta itsenäistymään. (Karppinen 2001b, 15.)

Omaohjaajasuhteessa lapsi samastuu omaohjaajaan ja voi näin oppia uudenlaisia asenteita, arvoja ja tapoja. Omaohjaajaan samastuminen on välttämätöntä, kun laitoshoidossa on kyse uuden oppimisesta, kuten uuden käyttäytymismallin omaksumisesta. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 102.)

4.4 Lastensuojelulaitoksessa tehtävän perhetyön tavoitteita

Lastensuojelulaki määrää, että sijaishuollon on turvattava lapselle tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Sijaishuollon tulee myös tukea ja edistää lapsen yhteydenpitoa hänelle tärkeisiin henkilöihin kuten vanhempiin. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 54.) Perheiden kanssa tehtävän työn tavoite on Laakson (2009) mukaan varmistaa vanhemman ja lapsen välisen suhteen säilyminen sijoituksen aikana, mahdollistaa lapsen käynnit kotona tai saada muutos vanhemman ja lapsen suhteessa, jotta lapsi voi palata kotiin. Laakso korostaa, että työn tavoite ei ole pelkästään kuntouttaa vanhempia vaan tavoitteet liittyvät vanhemmuuteen. (Laakso 2009, 221, 259.)

Karppinen taas (2001a, 72) määrittelee lastensuojelulaitoksessa tehtävän perhetyön tavoitteiksi lapsen laitoshoidon mahdollistumisen, vanhemmuuden vahvistumisen, perheen sisäisen vuorovaikutuksen kehittymisen ja nuoren itsenäistymisen edistämisen.

Lastensuojelulain (417/2007 § 4) yksi periaate on, että sijaishuoltoapaikan tulee ottaa huomioon lapsen edun mukaisesti perheen jälleenyhdistymisen tavoite. Tämän lisäksi Uusimäki (2005a, 39) nostaa perhetyön tavoitteeksi myös perheen tukemisen lapsen sijoituksen jälkeen. Tällä mahdollistetaan, että perhe ei jää lapsen elämän ulkopuolelle. Laitoksessa tehtävässä perhetyössä perhe tulee nähdä yhteistyökumppanina, jota tuetaan ongelmissa, joihin yhdessä pyritään löytämään ratkaisuja. Perhetyön tehtävä onkin ylläpitää suhteita lapsen läheisiin. (Uusimäki 2005a, 68 - 69.)

Perhetyön tavoitteena ei kuitenkaan aina ole lapsen kotiin palaaminen, mutta sijaishuollon tekemän hoito - ja kasvatustyön edellytyksenä on lapsen käyttäytymisen ymmärtäminen. Tämä on mahdollista kun ymmärretään taustalla olevia perhesuhteita. (Klap 2005, 79.)

Perhetyön tavoitteen määrittävät siis jokaisen perheen yksilöllisistä päämääristä perhetyölle. Perhetyön avulla voidaan kotiuttaa lapsi, tukea häntä kiinnittymään uuteen paikkaan tai auttaa häntä synnyttämään uudenlaisen suhteen perheeseensä ja itseensä. (Heino ym. 2000, 173.) Heino ym. (2000, 173) nimittävätkin tätä perhetyötä hoitavaksi ja kuntouttavaksi perhetyöksi, jonka tavoitteet laitoksessa ovat tiivistetysti joko lapsen kotiuttaminen tai pidempi aikainen sijoitus.

4.5 Perhetyö Pienryhmäkoti Venlassa

Pienryhmäkoti Venlassa tehtävä perhetyö on aina perheen tarpeista ja tavoitteista lähtevää. Tavoitteet ovat kunkin perheen kohdalla omanlaiset. Perhetyön tavoitteena voi olla esimerkiksi lapsen kotiinpaluu, itsenäistymisessä tukeminen tai vanhemman ja lapsen suhteen ylläpitäminen. (Myllypakka & Mäkipää 2013.)

Perhetyötä tehdään aina perheen tilanteeseen sopivalla tavalla ja siinä huomioidaan perheen omat mahdollisuudet työskentelylle. Perhetyö ei ole Venlassa paik-

kasidonnaista vaan sitä toteutetaan perheelle sopivassa paikassa esimerkiksi perheen kotona. (Myllypakka & Mäkipää 2013.) Jokainen perhe tarvitseekin omanlaisensa lähestymis- ja toimintatavat (Miller & Törrönen 2010, 77).

Pienryhmäkoti Venlassa perhetyötä toteutetaan aluksi työpareina ja työskentelyn edetessä vastuu perhetyöstä siirtyy pääosin lapsen omaohjaajalle. Perhetyötä tekeesi koko Venlan henkilökunta. (Myllypakka & Mäkipää 2013.) Pienryhmäkoti Venlassa omaohjaaja kulkee lapsen rinnalla ja mahdollistaa turvallisen, pitkäaikaisen ja kuntouttavan aikuissuhteen. Omaohjaajan tehtävä on pitää yhteyttä yhteistyötahojen kanssa taatakseen lapsen kokonaisvaltaisen huolenpidon ja asiakassuunnitelman toteutumisen. Omaohjaajan tehtäviin kuuluu myös kirjallinen raportointi sosiaalityöntekijälle ja perheelle kuukausittain. (Pienryhmäkoti Venlan kotisivut 2013.)

Pienryhmäkoti Venlan johtaja ja vastaava ohjaaja nostivat perhetyön keskeiseksi sisällöksi vanhempien osallistamisen lapsen elämään. Osallistaminen tarkoittaa Venlassa, että perhetyön tavoitteen asetetaan yhdessä ja yhdessä pohditaan myös keinoja niiden toteuttamiseksi. Osallistamiseen kuuluu vanhempien toiveiden huomioiminen ja mukaan ottaminen lasta koskevien päätösten teossa. Yhdessä vanhempien kanssa suunnitellaan ja sovitaan yhteisistä perheen säännöistä esimerkiksi kotiloma säännöt. Venlan työntekijät tekevät yhdessä vanhempien kanssa lapsen lomalle säännöt, joita tulee noudattaa. Säännöt käydään ennen lomaa lapsen kanssa läpi ja hän sitoutuu sääntöihin allekirjoittamalla ne. Venlan työntekijät antavat vanhemmille keinoja esimerkiksi rajojen asettamiseen. Osallistamiseen kuuluu myös yhteiset tekemiset perheen ja omaohjaajan kesken. Yhteinen ajanvietto voi olla esimerkiksi jääkiekko-ottelussa tai syömässä käynti. Yhteiset tekemiset toteutetaan aina perheen toiveiden mukaan. Johtajan ja vastaavan ohjaajan puheissa korostui se, että asioista yhdessä sovitaan, suunnitellaan ja keskustellaan. (Myllypakka & Mäkipää 2013.)

Pärnän (2010, 50) mukaan osallisuus tarkoittaa, että perheellä on aina mahdollisuus osallistua kaikkiin työskentelyn vaiheisiin: suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Whitfieldin ja Harwoodin (1999, 49) mukaan vanhempien osallisena oleminen on enemmän kuin tiedon vastaanottamista, paikalla olemista ja päätösten allekirjoittamista. Osallistumiseen kuuluukin neuvottelemisen, kuulluksi tu-

leminen, kunnioitus ja päätösten tekeminen yhdessä. (Whitfield & Harwood 1999, 49.) Pienryhmäkoti Venlan perhetyössä korostuu yhteistyö lapsen ja vanhempien kanssa. Perhetyössä otetaan huomioon sekä lapsen että vanhemman toiveet, voimavarat ja mahdollisuudet. Yhdessä keskustellen selvitetään, mikä on perheelle paras tapa toteuttaa perhetyötä ja perhe saa itse vaikuttaa siihen.

Laakso (2009, 189) tutki väitöskirjassaan kahden lastenkodin arkea, joista toinen keskittyi lasten pidempiaikaisiin sijoituksiin ja toisessa sijoitusten ajateltiin olevan lyhytkestoista. Vaikka tutkimuksen lastenkodeissa sijoitukset olivat erimittaisia, Laakso huomasi vanhempien kanssa tehtävän työn sisällössä ja luonteessa olevan yhtäläisyyksiä. (Laakso 2009, 188 - 189.) Myös Pienryhmäkoti Venlassa tehdään perhetyötä sekä avohuollon tukitoimin sijoitettujen lasten vanhempien kanssa että huostaan otettujen lasten vanhempien kanssa. Laakson huomioon nojaten emme käsittele opinnäytetyössämme perhetyön eroja avohuollon sijoituksen tai huostaanoton aikana. Tähän ratkaisuun päädyimme myös osaksi siksi, että Venlassa tehdään kaikkien perheiden kanssa työtä samalla tavalla. Lähtökohtana perhetyölle ei ole sijoituksen muoto vaan yksilölliset tarpeet. Perhetyön avulla pyritään saamaan muutos kotona, jotta kotiutuminen olisi mahdollista. (Myllypakka & Mäkipää 2013.)

Arkilähtöisyydellä Myllypakka ja Mäkipää tarkoittivat, että perhetyötä tehdään oman, arkisen työn ohella, jossa pääpaino on lasten kanssa tehtävässä työssä. Perhetyössä tulee ottaa myös vanhempien arki ja muun muassa siihen liittyvät aika-aulut ja tilanteet huomioon. Arkilähtöisyydessä on myös otettava huomioon, että tilanteet muuttuvat ja näihin muutoksiin on reagoitava. (Myllypakka & Mäkipää 2013.) Perhetyössä on tärkeä huomioida, että jokaisen asiakasperheen arki on omanlaista ja jokaisella perheellä on erilaisia haasteita arjessa. Arkilähtöisyydessä on tärkeä ymmärtää asiakasperheen arkea ja auttaa myös asiakkaita ymmärtämään sitä. (Hovi-Pulsa 2011, 9, 14.)

5 MENETELMÄT PERHETYÖN TUKENA

Lastensuojelutyössä hyödynnetään erilaisia orientaatioita, työotteita ja menetelmiä. Myllärniemen (2007) tutkimuksessa perhetyöntekijät määrittelivät varsinaiseksi työmenetelmiksi konkreettiset, tiettyyn tarkoitukseen kehitetyt työvälineet. (Myllärniemi 2007, 35.) Myös tässä opinnäytetyössä työmenetelmillä tarkoitetaan konkreettisia välineitä, eikä niiden taustalla olevia orientaatioita ja työotteita.

5.1 Työmenetelmistä yleisesti

Lastensuojelussa käytettäviä menetelmiä on runsaasti. Menetelmät toimivat välineinä asiakkaan tavoitteiden saavuttamisessa. Menetelmien käyttö ei ole yhteistyösuhteen tarkoitus, vaan ne toimivat apuvälineinä keskusteluissa ja muutoksen aikaansaamisessa. (Kaikko & Friis 2009, 80; Muukkonen & Tulensalo 2004, 32.) Menetelmien käyttö voi helpottaa asiakasta kertomaan vaikeista asioista ja niiden avulla voidaan harjoitella tunteiden käsittelyä (Liukkonen 2010, 126). Niiden käyttö tarkoituksenmukaisesti vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta ja auttaa perhettä tunnistamaan omia voimavaroja (Pärnä 2010, 49).

Timonen-Kallion (2009, 11) mukaan työmenetelmien tavoitteellinen käyttö vaatii työntekijältä ammattitaitoa niiden käyttöön sekä kykyä reflektoida, onko menetelmien käyttö tarkoituksen ja tavoitteiden mukaista. Menetelmäosaamisen kartuttaminen vaatii kouluttautumista ja aktiivista kehittämistyötä (Hurtig 2003, 87). Työntekijän perehtyminen käytettävään menetelmään vähentää virhetulkintoja (Kaikko & Friis 2009, 80). Myllärniemi (2007, 85) näkee vuorovaikutuksen työntekijän tärkeimpänä työvälineenä, koska perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet ja taidot ovat usein työn kohteena. Avoimella vuorovaikutuksella voidaan käynnistää tavoitteiden mukainen muutos (Hurtig 2003, 167).

Perhetyössä työntekijät hyödyntävät menetelmiä huomioiden asetetut tavoitteet ja perheen tilanteen (Myllärniemi 2007, 35) sekä asiakkaan tarpeet ja mielenkiinnon kohteet (Timonen-Kallio 2009, 18). Useamman menetelmän hallitseminen mahdollistaa asiakkaan yksilöllisyyden ja toimintakyvyn huomioimisen menetelmän valinnassa (Liukkonen 2010, 127). Lisäksi menetelmien valintaan ja käyttöön vaikuttavat työntekijän omat kiinnostuksen kohteet ja osaaminen (Timonen-Kallio

2009, 11). Oululaisen Heinäsalmikodin johtaja Pertti Kukkonen pohtii artikkelissaan perhetyön menetelmiä:

Mistä toimivassa perhetyössä lopulta onkaan kysymys? Kaikki perheet ovat ainutlaatuisia ja samanlainen perhetyön muotti ei sovi kaikkiin kohtaamisiin. Me ammattilaiset odotamme usein asiakkaan muovautumista meidän hyviin työmenetelmiimme ja työaikoihin. Olisiko aika kääntää ajattelu toisin päin ja kuulla oikeasti asiakkaita. Kohtaamisessa lienee se salaisuus, ei sen monimutkaisemmassa. (Kukkonen 2012, 23.)

Myös Tulensalo ja Ylä-Herranen (2009, 23) korostavat vuorovaikutuksen tärkeyttä ja toteavat, että menetelmät muuttuvat toimiviksi vasta laadukkaan vuorovaikutuksen kautta. Heidän mukaansa vuorovaikutuksessa tärkeintä on oleminen, eikä niinkään tekeminen. Lastensuojelu on toimenpiteiden ja tekojen lisäksi läsnä olevaa ja arvostavaa vuorovaikutusta. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 23.) Edelleen myös Laakso (2006, 214) korostaa, että ensisijaista vanhemman kanssa työskentelyssä on suhde eikä niinkään yksittäisten tekniikoiden tai menetelmien käyttö. Vaikka Heino ym. (2000, 185) näkevät vaikeissa tilanteissa tärkeinä erilaisten menetelmien osaamisen, korostavat hekin asiantuntijuutta, joustavaa ja tilanteeseen sopivaa toimintatapaa.

Seuraavaksi esittelemme Pienryhmäkoti Venlassa yleisimmät perhetyössä käytettävät menetelmät. Nämä menetelmät nousivat koulutuksen kautta ja Venlan henkilöstö on toivonut, että kyseiset menetelmät tulevat kansioon.

5.2 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartta on kehitetty Suomen kuntaliiton LASSO -projektin (1997 - 1999) yhtenä tuotoksena. Vanhemmuuden roolikartta jäsentää ja havainnollistaa visuaalisesti vanhemmuuden eri rooleja, jotka korostavat vanhemmuutta arkisena osaamisena. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5 - 6.)

Vanhemmuuden roolikartan tarkoitus on toimia keskustelun apuvälineenä ja auttaa vanhempaa jäsentämään ajatuksiaan vanhemmuudesta (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 16). Vanhemmuuden roolikartan käyttö myös tukee ja kannustaa vanhempia itse arviointiin (Helminen 2002, 62). Vanhemmuuden roolikartan avulla voidaan tarkastella vanhemmuuden roolien kehitystasoja, eli ovatko ne

mahdollisesti yli- tai alikehittyneitä vai sopivasti kehittyneitä (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 14). Roolien kehitystasojen tarkastelu auttaa vanhempia näkemään, mitä asioita omassa vanhemmuudessa tarvitsee kehittää ja mikä siinä jo toimii (Tuokko & Kallio 2002, 91). Roolikartan käyttö auttaa myös työntekijää havainnoimaan vanhemmuuden kokonaistilannetta ja hahmottamaan minkä roolin työstäminen parhaiten tukee lapsen etua (Helminen 2002, 60 - 61).

Vanhemmuuden roolikartta koostuu viidestä vanhemmuuden pääroolista. Pääroolit ovat ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja, rakkauden antaja ja elämänopettaja. Jokainen päärooli jakautuu myös alarooleihin. Pääroolit kuvaavat toimintaa ja alaroolit tekoja (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 14). Keskustelut vanhemman ja työntekijän välillä auttavat vanhempaa huomaamaan roolien konkreettisen merkityksen omassa vanhemmuudessa (Tuokko & Kallio 2002, 91). Näitä konkreettisia rooleja kutsutaan operaatio-rooleiksi (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 23 - 24).

5.3 Sukupuu

Sukupuuissa esitetään kuvallisesti perheen suhteita, perheen jäsenten välisiä etäisyyksiä ja jännitteitä (Healy 2012, 125). Sukupuu menetelmän avulla perheen jäsenet voivat tutustua omiin sukujuuriinsa ja niiden tarinoihin. Sukupuu voi toimia työskentelyssä tiedon keruun välineenä. Sukupuun kautta saadaan tietoa lapsen elämäntilanteeseen kuuluvista ihmisistä, lähisuvusta ja mahdollisesti kuolleista läheisistä. Sukupuu tuo keskusteluun myös sukuun liittyviä tarinoita ja tunteita. Sukupuun avulla voidaan miettiä esimerkiksi miten vaikeuksista on aikaisemmin selvitetty ja mistä on haettu apua. Työskentelyn aikana syntyneitä tarinoita kuunnellessa työntekijän on mahdollista ymmärtää lapsen tilannetta ja menneitä tapahtumia. Sen avulla voidaan tutkia myös ylisukupolvisia asioita. (Kiiskinen & Eskelinen 2010b, 61, 64.)

Ijäs (2003, 15) korostaa sukupuun visuaalisuutta, jonka kautta on helpompi esittää tarkentavia kysymyksiä. Tarkentavat kysymykset auttavat keskustelua eteenpäin. Sukupuun hahmottaminen kuvallisesti ja siitä syntyvä keskustelu auttavat osapuolia ymmärtämään, mitkä asiat toimivat suvussa hyvin ja mihin asioihin kaivataan

muutosta. Sukupuu työskentelyn tavoite on ymmärtää mitä asioita tulee muuttaa ja mihin suuntaan tai oppia hyväksymään asiat niin kuin ne ovat. (Ijäs 2003, 22.)

5.4 Verkostokartta

Verkostokartta on kehitetty yksilön ihmissuhteiden hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi. Verkostokartta jaetaan neljään osaan, jotka ovat perhe, suku, työ tai koulu ja muut ihmissuhteet, joihin sisältyy myös ammattiauttajat. (Seikkula 1994, 22.)

Verkostokartan avulla käydään läpi ja selvitetään asiakkaalle tärkeitä ihmisiä ja eläimiä (Muukkonen & Tulensalo 2004, 39). Verkostokartan avulla voidaan selvittää asiakkaan sosiaalisissa suhteissa piilevät voimavarat ja minkälainen suhde asiakkaalla on verkostokartan henkilöihin (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 3).

Visuaalisesti verkostokartta on neljään sektoriin jaettu ympyrä, jonka keskipisteessä on asiakas itse (Seikkula 1994, 22). Verkostokartassa perhe ja suku sijoittuvat kartan yläosaan ja työ tai koulu ja muut ihmissuhteet alaosaan. Verkostokartan yläosa edustaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Siihen sijoittuvat ihmissuhteet ovat pitkäkestoisia. Verkostokartan alaosan ihmissuhteet puolestaan vaihtuvat ja uudistuvat elämäntilanteen mukaan. (Seikkula 1994, 30.)

Asiakasta voidaan pyytää listaamaan kuhunkin osioon kuuluvia tärkeitä ihmisiä. Tämän jälkeen asiakasta pyydetään sijoittamaan tärkeät ihmiset kartalle sopivan välimatkan päähän itsestä. Asiakas voi vielä yhdistää viivalla ne ihmiset kartalla, jotka ovat olleet keskenään tekemisissä. (Seikkula 1994, 23.)

5.5 Elämänjana

Elämänjanan avulla asiakas voi hahmottaa elämäkokemustaan, sen tapahtumia ja muistoja. Elämänjanan avulla käsitellään ja jäsennetään menneisyyden konkreettisia asioita ja tapahtumia, mutta siihen voidaan myös sisällyttää tulevaisuuden hahmottelu. Asiakas piirtää elämänjansa itse ja tekee siitä oman näköisensä. Elämänjanan ei tarvitse olla suora viiva vaan se voi olla esimerkiksi joki. Asiakkaalla on siis oikeus päättää mitä hän elämästään tuo esille ja kertoo työntekijälle. Elämänjana työskentelyn avulla työntekijä ja asiakas pääsevät yhdessä kosketuk-

seen asiakkaan tunnemuistojen kanssa. Työskentelyn tavoitteena on luoda kokonaiskuva asiakkaan elämäkulusta. (Kekkonen 2004, 29 - 30.)

5.6 Vahvuuskortit

Erilaisia kuvia käyttämällä voidaan helpottaa keskustelua. Perheiden on helpompi sanoittaa vahvuuksia, huolia ja tavoitteita kuvien avulla. Kuvia voidaan käyttää myös keskustelun herättelijöinä esimerkiksi tunteista puhuttaessa. Kuvien kautta herännyt keskustelu auttaa muodostamaan selkeän yhteisen ymmärryksen perheen tarpeista, vahvuuksista ja tavoitteista. (Healy 2012, 129 - 130.)

Vahvuuskortit on Pesäpuu ry:n kehittämä korttisarja, joka sisältää 40 erilaista vahvuutta. Vahvuudet on esitetty korteissa kuvin ja tekstein. (Barkman 2005, 13.) Vahvuuskorteilla voidaan tukea vuoropuhelua tutustumisessa ja haastavissa elämäntilanteissa. Korteilla sanoitetaan ja tehdään näkyväksi vahvuuksia ja voimavaroja. (Väliavaara 2009, 18.) Vahvuuskortteja voi käyttää monipuolisesti asiakkaan tavoitteita ja toimintaa tukien. Vahvuuskorttien avulla voidaan tukea asiakkaan yksilöllistä kasvua ja itsetuntoa. Asiakas voi valita korteista itselleen sopivia vahvuuksia. Korttien myötä asiakasta voidaan voimavaraistaa ja opettaa selviytymiskeinoja. Vahvuuskorttien avulla voidaan myös tunnistaa kehittämiskohteita. Tällöin asiakasta pyydetään valitsemaan sellainen vahvuus, jota haluaa kehittää. Vahvuuskorteilla voidaan antaa asiakkaalle näkyvää positiivista palautetta. Palautetta korteilla annetaan valitsemalla kortti, joka kuvaa toisen vahvuuksia. Tämän työskentelyn kautta vahvistetaan asiakkaan itsetuntoa. (Barkman 2005, 13 - 15.)

Vahvuuskortteja voidaan hyödyntää sekä yksilötyöskentelyssä että perheiden kanssa. Korttien kanssa työskentelyssä keskeistä on se, miten vahvuudet tunnistetaan ja miten niihin suhtaudutaan. Työskentelyssä on tärkeää luoda kannustava ja turvallinen ilmapiiri. (Barkman 2005, 13 - 15.) Vahvuuskorttityöskentelyssä pelkkä korttien valinta ei ole työskentelyn tarkoitus, vaan valinnoista keskustellaan yhdessä.

6 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto laadulliselle tai määrälliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on ohjata tai opastaa käytännön toimintaa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportin lisäksi syntyy aina jokin konkreettinen tuotos (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Tässä opinnäytetyössä tuotoksena syntyy perhetyön kansio.

Tässä osiossa kuvaamme kuinka opinnäytetyömme on valmistunut. Tarkoituksena on antaa mahdollisimman tarkka kuvaus opinnäytetyöprosessin etenemisestä. Toiminnallisen opinnäytetyön raportista selviää mitä työssä on tehty, miksi ja miten. Raportissa tulee myös arvioida omaa oppimista, tuotosta ja prosessia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Opinnäytetyömme on toiminnallinen, ja se on toteutettu toimintatutkimuksena.

6.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimuksen tarkoituksena on kehittää taitoja tai lähestymistapaa johonkin spesifiin asiaan. Se sopii hyvin tutkimuksiin, joissa toiminnan kautta pyritään muuttamaan jotain ja samanaikaisesti lisäämään tietoa ja ymmärrystä muutosta kohtaan. (Anttila 2006, 440.) Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kehittää Pienryhmäkoti Venlassa tehtävää perhetyötä. Toimintatutkimukselle onkin tyypillistä toiminnan tutkiminen ja kehittäminen samanaikaisesti. Toimintatutkimuksessa teoria ja käytäntö nähdään yhtenäisenä eli teoria on osa käytäntöä ja käytäntö osa teoriaa. (Heikkinen 2010, 214 - 215.)

Toimintatutkimus etenee syklisesti, jossa jokaisella kierroksella pyritään parantamaan tulosta (Anttila 2006, 440). Syklin vaiheet ovat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Syklisen prosessin toteuttaminen vaatii pitkäkestoista työskentelyä (Toikko & Rantanen 2009, 67.) Opinnäytetyön prosessi noudattaa osittain toimintatutkimuksen syklin vaiheita ja toimintatutkimukselle ominaisesti eri vaiheet toistuvat useaan kertaan. Syklin vaiheet korostuvat erityisesti Venlan kanssa tekemässämme yhteistyössä ja tapaamisissa. Toimintatutkimus ei ole sinällään tutkimusmenetelmä vaan ennemminkin tutkimusstrateginen lähestymistapa (Heikkinen 2010, 214).

6.2 Opinnäytetyön eteneminen

Seuraavassa kuvaamme opinnäytetyöprosessia ja kuinka toimintatutkimus tulee esille sen eri vaiheissa. Perustelemme myös opinnäytetyössä tekemiämme valintoja. Valintojen perustelu ja näkyväksi tekeminen lisäävät tutkimuksen vakuuttavuutta ja siten luotettavuutta (Toikko & Rantanen 2009, 123).

Opinnäytetyön aiheen valinta tuli meille ajankohtaiseksi syksyllä 2012. Kriteerinä aiheelle oli, että se olisi työelämälähtöinen ja siitä olisi hyötyä toimeksiantajalle. Opiskelumme aikana huomasimme, että perhetyö näyttäytyy monella sosiaalialan kentällä ja että perhetyön osaamista tarvitaan tulevassa sosionomin työssä. Näiden kriteerien pohjalta valitsimme aiheeksi perhetyön kansion tuottamisen ja perhetyön kehittämisen Pienryhmäkoti Venlassa. Pienryhmäkoti Venlan henkilöstö osallistui Lahden ammattikorkeakoulun järjestämään perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutukseen, jonka pohjalta he huomasivat tarpeen kansion kokoamiselle ja heillä tehtävän perhetyön kehittämiseksi. Toimintatutkimuksessa työyhteisö tarkastelee ja arvioi omaa toimintaansa ja sen perusteita. Tällaisen itsereflektion avulla yhteisö voi oppia ja oivaltaa uutta. (Kiviniemi 1999, 65 - 66.) Juuri tästä itsereflektiosta Pienryhmäkoti Venlan työntekijöille syntyi ajatus perhetyön kehittämisestä opinnäytetyön muodossa.

Perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutuksessa työntekijät yhdessä pohtivat Venlassa tehtävää perhetyötä ja mitä tuleva perhetyönkansio sisältää. Pohdintansa pohjalta työntekijät kokosivat kollaasin post it -lapuista. Teemat, jotka paperille koottiin olivat arkilähtöisyys, asiakaslähtöisyys, arviointi, perhetyön näkökulmat, perhetyön tavoitteet, haastattelu lomake, dokumentointi, perhetyön menetelmiä, välineet, lomakkeet, verkostokartta, sukupuu, Umbrella, kortit, omaohjaajan rooli, asiakkaan kohtaaminen, perhetyö Venlassa ja mitä on perhetyö. Opinnäytetyöprosessin alussa saimme kollaasista kopion, jonka perusteella lähdimme ideoimaan ja rakentamaan opinnäytetyötä ja perhetyön kansiota.

Opinnäytetyön varsinainen ideointi ja suunnittelu alkoivat syksyllä 2012 kun otimme yhteyttä Pienryhmäkoti Venlan johtajaan ja ilmoitimme halukkuutemme toteuttaa opinnäytetyö. Syksyn 2012 aikana tutustuimme yleisesti perhetyön kirjallisuuteen ja aloimme hahmottaa perhetyö käsitteen moninaisuutta. Tietoperus-

tan kokoaminen tuntui haastavalta, koska perhetyötä lastensuojelulaitoksessa ei ole tutkittu paljon ja kirjoitettu tieto on hajanaista. Raportin kirjoittaminen jatkui koko opinnäytetyöprosessin läpi tukien perhetyön kansion valmistumista.

Opinnäytetyön raporttiosuudessa etenimme yleisestä yksityiseen. Ensimmäisenä määrittelimme, mitä perhetyö tarkoittaa yleisesti ja sitten, mitä se on ja miten sitä toteutetaan lastensuojelulaitoksessa. Tämän jälkeen kuvaamme mitä perhetyö on Pienryhmäkoti Venlassa. Eteneminen yleisestä yksityiseen auttoi meitä ymmärtämään perhetyötä eri laajuuksissa ja konteksteissa. Tämän etenemistavan valitseminen auttoi meitä myös hahmottamaan tulevan opinnäytetyön ja kansion rakennetta. Päädyimme kyseiseen tapaan myös siksi, että keskusteluissa toimeksiantajan kanssa selvisi, että perhetyökansion halutaan sisältävän myös yleisen määritelmän perhetyöstä. Saimme tästä etenemistavasta positiivista palautetta myös toimeksiantajan edustajalta.

Omaohjaajuus käsitteen halusimme nostaa erilleen työmenetelmistä, koska koko Pienryhmäkoti Venlan toiminta perustuu omaohjaaja työskentelyyn. Se on siis Venlassa enemmän kuin työmenetelmä. Se on osa toiminta-ajatusta ja työote, jonka sisällä voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Tähän ratkaisuun päädyimme myös siksi, että toimeksiantaja halusi korostaa omaohjaajuutta.

Perhe -käsitteen määrittelyä emme koe tarpeelliseksi opinnäytetyön kannalta, koska perhetyötä toteutetaan aina yksilöllisesti, riippumatta perheen muodosta. Työn tarkoitus on olla yleinen työväline kaikille perheille, jota käytetään yksilöllisellä tavalla, valiten kullekin perheelle sopivimmat työmenetelmät. Näin ollen kansion käytössä korostuu omaohjaajan omaava tieto perheestä ja ammattitaito.

Työn alussa meille keskeisenä työn kannalta näyttäytyivät perhetyön menetelmät ja niiden ympärille rakensimme tietoperustaa sekä kansiota. Keskustelut sekä ohjaavan opettajan että toimeksiantajan kanssa saivat meidät ymmärtämään, että menetelmät ovat apuväline asiakkaiden kohtaamiseen perhetyössä. Ja juuri tämä kohtaaminen ja vuorovaikutus asiakkaan kanssa ovat tärkeintä, eikä niinkään se, mitä menetelmää käytetään. Tähän samaan asiaan törmäsimme kun perehdyimme syvemmin perhetyötä käsittelevään kirjallisuuteen. Näin ollen työmme fokus muokkautui matkan varrella työmenetelmäkeskeisestä asiakkaan kohtaamista ko-

rostavaksi. Toimintatutkimukselle onkin tyypillistä, että sen eri elementit kuten teorian muodostus ja tavoitteet kehittyvät prosessin omaisesti tutkimuksen edetessä (Kiviniemi 1999, 68).

6.3 Perhetyön kansion työstäminen

Opinnäytetyön raportissa on käytävä ilmi kaikki vaiheet, jotka vaikuttavat tuotoksen valmistumiseen (Vilka & Airaksinen 2003, 84). Seuraavassa kuviossa selviää miten perhetyön kansion toteutus on tapahtunut yhteistyössä Pienryhmäkoti Venlan kanssa (KUVIO 1). Tiivis yhteistyö ja dialogi mahdollistavat sen, että kaikkien osallistujien mielipiteet ja tulkinnat tulevat mukaan raporttiin (Kiviniemi 1999, 78). Tapaamisissa hyödynsimme neuvottelevaa arviontia. Siinä muodostetaan yhteistä ymmärrystä toimijoiden välillä ja se on luonteeltaan vuorovaikutuksellista (Toikko & Rantanen 2009, 84 -85). Tekstissä avaaamme kuviossa näkyviä tapaamisia.

KUVIO 1. Tuotoksen eli perhetyön kansion eteneminen

Yhteistyön aloitus

Ensimmäisen kerran tapasimme toimeksiantajan kanssa 23.8.2012. Tapaamisen tavoitteeksi asetimme käytännön järjestelyistä sopimisen sekä toimeksiantajan toiveiden selvittämisen työn suhteen. Tapaamisessa oli paikalla pienryhmäkodin edustajat sekä me opiskelijat. Tapaamisen tarkoitus oli tutustua toisiimme sekä saada kuvaa mitä osapuolet haluavat opinnäytetyöltä. Tapaamisessa selvitimme Venlan toiveita kansion suhteen. Toimintatutkimuksen tutkija ei olekaan ulkopuolinen havainnoija vaan yhteistyökumppanien ideoiden syventäjä ja käsitteellistäjä (Anttila 2006, 439). Venlan toiveet olivat, että kansio sisältäisi erilaisia perhetyön menetelmiä ja että se toimisi osana perehdytystä uusille työntekijöille ja opiskelijoille.

Tapaamisessa korostui, että opinnäytetyö tehdään tiiviissä yhteistyössä opiskelijoiden ja toimeksiantajan välillä. Meille tarjoutui mahdollisuus suorittaa kahdeksan viikon mittaiset harjoittelut Venlassa, jotka auttaisivat meitä selkiinnyttämään Venlassa tehtävää perhetyötä. Harjoittelujen avulla pystyimme myös takaamaan tiiviin yhteistyön toimeksiantajan kanssa. Harjoittelut suoritimme syksyllä 2012 ja keväällä 2013. Toimintatutkimuksessa keskeistä on tutkittavien aktiivinen osallistuminen ja yhteistyö tutkijan ja tutkittavien välillä (Anttila 2006, 442). Aktiivinen osallistuminen on mahdollista, kun vuorovaikutus osapuolten välillä on avointa (Toikko & Rantanen 2009, 93).

Tapaamisen pohjalta sovimme, että opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyy perhetyön kansio. Tapaamisen jälkeen kiinnostuksemme aihetta kohtaan vain syveni, koska toimeksiantaja oli valmis sitoutumaan opinnäytetyöprosessiin. Tämä näyttäytyi muun muassa siten, että Venlasta oli nimetty opinnäytetyöprosessille toimeksiantajan edustajat ja maksamaan mahdolliset kustannukset, joita kansion teosta syntyy. Pienryhmäkoti Venlan sitoutuneisuutta ja kiinnostusta ilmentää myös se, että toimeksiantajan edustaja haluaa lukea opinnäytetyötämme säännöllisin väliajoin ja antaa siitä palautetta. Tällä tavoin pystymme varmistamaan, että kansio vastaa toimeksiantajan tarvetta.

Suunnittelu

Tapaamisessa 5.11.2012 oli paikalla koko Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta ja me opinnäytetyön tekijät. Tapaamisen tavoitteena oli esitellä opinnäytetyön suunnitelma ja pyytää siitä palautetta sekä keskustella koko työyhteisön kanssa perhetyönkansion sisällöstä. Tämä tapaaminen oli perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutuksen ohessa ja koulutuspäivästä oli varattu osa perhetyön kansion työstämiseen. Ennen tapaamista olimme koonneet alustavan sisällysluettelon työlle, jonka esittelimme henkilökunnalle. Yhdessä keskustellen kävimme asioita läpi ja Venlan henkilökunnalta nousi ideoita ja ajatuksia kansioon. Toimintatutkimukseen kuuluukin oleellisena osana osallistuva suunnittelu, koska prosessi tehdään yhdessä tutkijan ja asianomaisten kanssa (Anttila 2006, 439). Yksi toimintatutkimuksen keskeinen piirre onkin että toimijat osallistuvat yhdessä tutkimukseen (Heikkinen 2010, 223). Henkilökunta halusi, että kansiossa tulee ilmi Venlan arvot ja miten ne näyttäytyvät konkreettisesti perhetyössä.

Tapaamisen pohjalta molemmille osapuolille alkoi selkiytyä opinnäytetyön runko ja keskeiset käsitteet. Jo tässä vaiheessa keskeisiksi käsitteiksi nousivat perhetyö, perhetyö lastensuojelulaitoksessa ja erilaiset perhetyön menetelmät. Työn yhdeksi päämääräksi asetettiin myös, että kyseisiä käsitteitä peilataan Venlassa tehtävään työhön. Toimintatutkimuksen lähestymistapaan kuuluu, että työn tavoitteet mietitään yhdessä toimeksiantajan kanssa (Anttila 2006, 440). Tavoitteet asetetaan avoimessa dialogissa tutkimuksen osapuolten välillä (Toikko & Rantanen 2009, 89).

Harjoittelut 15.10.- 9.12.2012 / 7.1. - 3.3.2013

Prosessin edetessä huomasimme kuinka paljon on ollut hyötyä siitä, että saimme suorittaa harjoittelut Venlassa. Sekä Venlan toiminta että työntekijät tulivat tutuksi, joten yhteistyön tekeminen oli helpompaa. Harjoittelut auttoivat meitä puhumaan yhteistä kieltä työntekijöiden kanssa, koska meillä oli käsitys miten Venlassa tehdään perhetyötä. Harjoittelun suorittaminen auttoi opinnäytetyön työstämistä, koska pystyimme kysymään asioista heti. Saimme toimeksiantajalta nopeasti tiedon askarruttaviin asioihin, eikä opinnäytetyön tekeminen pysähtynyt tämän takia. Harjoittelu mahdollisti dialogiset keskustelut, joissa pystyimme heti esittä-

mään tarkentavia kysymyksiä. Harjoittelujemme ohjaajina toimivat samat henkilöt, jotka toimivat opinnäytetyössä toimeksiantajan edustajina. Keskustelujen avulla pystyimme tarkentamaan kansion sisältöä. Keskusteluissa saimme myös lisätietoa Venlan toiminnasta mitä ei esimerkiksi kotisivuilta löytynyt.

Yhteydenpidon harjoittelujen jälkeen takasimme sopimalla yhteyshenkilön, joka on aina tarvittaessa yhteydessä Venlaan. Yhteyttä pidettiin sähköpostitse tai puhelimitse. Pienryhmäkoti Venla sijaitsee lähellä, joten tarvittaessa pystyimme myös käymään siellä. Harjoittelujen aikana näimme käytännössä pienryhmäkodin toimintaa. Näin lastensuojelun ja perhetyön käytännöt tulivat tutuiksi käytännön kautta ja auttoivat meitä hahmottamaan niiden kokonaisuuksia. Tätä kokemusta ja saamamme tietotaitoa hyödyntäen meidän oli helpompi rakentaa opinnäytetyön tietoperustaa.

Selkiytys

21.1.2013 pidetyn tapaamisen tavoitteena oli selkeyttää perhetyön kansion sisältöä ja mitä menetelmiä se sisältää. Tapaamiseen osallistui meidän lisäksi Pienryhmäkoti Venlan johtaja ja työntekijä. Keskustelimme omaohjaajuuden painotuksesta perhetyössä ja, että sitä tulee korostaa opinnäytetyössä. Toimeksiantaja toi keskustelussa esille, että he haluavat kaikki materiaalit mitä perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutuksesta olivat saaneet. Tässä yhteydessä saimme selkeyttä mitä työmenetelmiä avataan opinnäytetyössä ja mitkä vain laitetaan kansioon. Opinnäytetyössä avaamme selkeät, yksittäiset menetelmät: vanhemmuuden roolikartta, sukupuu, verkostokartta, elämänjana ja vahvuuskortit. Tuomme kuitenkin perhetyön kansiossa esiin myös muut menetelmät ja osaamisen mitä Venlassa on kuten Umbrella ja Silta -työskentely, mutta emme avaa niitä enempää. Tähän ratkaisuun päädyimme, koska ne ovat suurempia kokonaisuuksia, jotka pitävät sisällään erilaisia menetelmiä. Ne eivät myöskään nousseet esille perhetyön omaohjaajatäydennyskoulutuksessa. Tuomme ne kuitenkin ilmi perhetyön kansiossa, koska toimeksiantajan toiveena on, että kansiossa tehdään näkyväksi Venlan työntekijöiden ammatillinen osaaminen.

Täsmennys

Tapaamisessa 3.4.2013 tavoitteena oli pyytää palautetta, jo tehdystä työstä ja selvittää etukäteen pohdittujen kysymysten avulla mitä perhetyö on Venlassa ja pyytää perusteluja menetelmien valinnalle kansioon. Halusimme myös saada selvennystä eroaako Venlassa tehtävä perhetyö jos lapsi on huostaan otettu tai sijoitettu avohuollon tukitoimena. Paikalla olivat Pienryhmäkoti Venlan johtaja Minna Myllypakka ja vastaava ohjaaja Kirsi Mäkipää. Kysymysten pohjalta kävimme keskustelua ja teimme niistä muistiinpanoja. Haastattelun muistiinpanoja käytämme myös lähteenä tässä opinnäytetyössä.

Tapaamisessa meillä oli mukana Venlan henkilökunnan koulutuksessa kokoama posterin perhetyön kansion sisällöstä. Keskustelua kävimme erityisesti arkilähtöisyydestä ja asiakaslähtöisyydestä ja kuinka niiden halutaan näyttäytyvän kansiossa ja kuinka ne näyttäytyvät perhetyössä. Päädyimme yhdessä siihen, että näitä käsitteitä ei avata erikseen kansiossa, vaan ne sisältyvät Venlassa tehtävään perhetyöhön. Tapaamisessa pyysimme palautetta suunnittelemastamme vanhemmuuden roolikartan osiosta, jonka olimme muotoilleet kansioon sopivaksi. Toimintatutkimuksessa korostuu myös reflektiivinen ote, jossa kaikki hankkeen osallistujat arvioijat tekemistä kriittisesti. Yhdessä pohditaan työn etenemistä ja arvioidaan sitä kriittisesti. (Anttila 2006, 440 - 441.) Reflektiivisen otteen avulla voidaan ymmärtää toimintaa uudella tavalla ja kehittää sitä (Heikkinen 2010, 219). Palautteen pohjalta aloimme työstää kansiota eteenpäin.

Kehittämisehdotusten keruu

Tapaamisessa 24.4.2013 oli mukana koko Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta. Tavoitteena oli pyytää kehittämisehdotuksia perhetyön kansiota. Monistimme etukäteen kansion sisällön, jotta kaikki saivat lukea sen läpi. Palautetta keräsimme käymällä yhdessä läpi kansiota ja samalla keskustellen sen sisällöstä. Keskustelua heräsi erityisesti osuudesta, jossa kuvaamme omaohjaajuutta Venlassa. Henkilökunnan toiveena oli, että omaohjaajuus osiossa korostettaisiin enemmän omaohjaajasuhdetta ja sen merkitystä. Henkilökunta toi esille, että arvot ohjaavat Pienryhmäkoti Venlassa tehtävää työtä ja näin ollen niitä ei tarvitse eritellä perhetyön

kansiossa vaikka näin oli aikaisemmin suunniteltu. Palautteen pohjalta teimme tarvittavat korjaukset kansioon. Korjausten jälkeen lähetimme tekstin vielä tarkastettavaksi Pienryhmäkoti Venlaan. Näin varmistimme, että kansiossa ei ole asia virheitä.

Perhetyön kansio

Yhteistyön tulokena syntyi opinnäytetyömme tuotos perhetyön kansio. Perhetyön kansiossa on määritelty perhetyötä yleisesti ja mitä se on Venlassa. Lisäksi kansiossa on kuvattu Pienryhmäkoti Venlan omaohjaajuutta. Kansio sisältää koulutuksessa keskeisiksi nousseita perhetyön menetelmiä. Kansio on koottu siten, että se tukee uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdytystä. Kansiossa ilmenee Pienryhmäkoti Venlan henkilökunnan ammatillinen osaaminen. Siihen on siis koottu koulutukset, joihin henkilökunta on osallistunut sekä jo käytössä olevat menetelmät.

7 ARVIOINTI

Arvioinnissa pohditaan ovatko ennalta asetetut tavoitteet toteutuneet (Toikko & Rantanen 2009, 61). Opinnäytetyön tavoite oli luoda helppokäyttöinen perhetyön kansio yhteistyössä Pienryhmäkoti Venlan kanssa. Toimintatutkimuksessa tavoite asetetaan selkeäksi ja konkreettiseksi (Toikko & Rantanen 2009, 75). Tavoitteen saavutimme panostamalla erityisesti yhteistyöhön. Yhteistyötä teimme tapaamalla toimeksiantajaa, suorittamalla harjoittelut Pienryhmäkoti Venlassa ja pitämällä yhteyttä puhelimitse ja sähköpostitse. Panostamalla yhteistyöhön pystyimme takaamaan, että perhetyön kansion sisältö vastaa toimeksiantajan tarpeita.

Kansion helppokäyttöisyyttä ja toimivuutta emme pysty kokonaisvaltaisesti arvioimaan eikä se ollut tämän opinnäytetyön tarkoituskaan. Kehittämistoiminnalle onkin tyypillistä, että prosessin aikana nousee uusia kehitysehdotuksia. Jokaisella projektilla on kuitenkin selkeä loppu ja kehitysehdotuksista voidaan aloittaa uusi projekti. (Toikko & Rantanen 2009, 65.) Perhetyön kansion toimivuutta käytännössä voidaan arvioida tulevaisuudessa esimerkiksi uudella opinnäytetyöllä.

Teimme kansiosta kuitenkin mahdollisimman selkeän, mikä lisää sen helppokäyttöisyyttä. Kansion avulla menetelmät on helppo ottaa käyttöön, koska ne on koottu yhteen. Kansio ei opeta menetelmien käyttöä tai niiden taustalla olevia teorioita, koska ammattitaito menetelmien käyttöön on työntekijöillä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Pienryhmäkoti Venlassa tehtävää perhetyötä tuottamalla perhetyön kansion. Opinnäytetyön tuotoksena olemme luoneet Venlaan välineen, perhetyön kansion, jonka avulla henkilöstöllä on mahdollisuus kehittää omaa toimintaansa. Opinnäytetyö on osa Pienryhmäkoti Venlassa tehtävää perhetyön kehittämistä. Venlassa perhetyötä kehitetään myös osallistumalla erilaisiin koulutuksiin esimerkiksi Lahden ammattikorkeakoulun järjestämään perhetyön omaohjaajatäydennyskoulukseen.

Opinnäytetyön avulla olemme kehittäneet Pienryhmäkoti Venlan perhetyötä siltä osin, että siitä on tullut näkyvää ja siinä käytössä olevat menetelmät ovat helposti saatavilla. Opinnäytetyössä olemme tuoneet Venlan käytännön ja teorian yhteen eli käsitteellistäneet Venlan toimintaa. Tämän avulla Venlan perhetyön kulttuuri yhtenäistyy. Kehitimme perhetyötä myös tuomalla ehdotuksia erilaisista perhe-

työn menetelmistä. Ehdotuksemme kautta Venlassa onkin jo otettu käyttöön vahvuuskortit.

Perhetyön kansion tuottaminen yhdessä Pienryhmäkoti Venlan kanssa synnytti keskusteluja, joissa työntekijät refleктоivat perhetyötä Pienryhmäkoti Venlassa. Olemme onnistuneet kehittämään Pienryhmäkoti Venlan perhetyötä herättämällä työmme avulla työntekijät refleктоimaan ja kyseenalaistamaan omia perhetyön käytäntöjä.

Jos yhteistyö ja perhetyön kansion työstäminen Pienryhmäkoti Venlan kanssa olisi jatkunut pidempään, olisi toimintaa kehittäviä ja reflektiivisiä keskusteluja mahdollisesti syntynyt lisää. Keskustelut ovat hedelmällisiä tehtävän työn kannalta, koska niiden kautta pystytään kyseenalaistamaan ja kehittämään toimintaa.

7.1 Perhetyön kansion arviointi

Perhetyön kansioon Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta halusi paljon menetelmiä, jotta työntekijä voi valita kullekin perheelle sopivimman menetelmän. Menetelmän valintaan vaikuttaa myös perhetyön tavoitteet sekä tilanne. Kansioon haluttiin monipuolisesti menetelmiä, koska niiden käyttötarkoitus on erilainen. Toiset menetelmät ovat hyviä keskustelun herättäjiä ja toiset hyviä tiedon keruuseen ja perheeseen tutustumiseen. Menetelmien avulla kaikki osallistujat voivat saada uutta tietoa perheestä. Menetelmien avulla saadaan lisää syvyyttä keskusteluun.

Perhetyön kansioon kokosimme koulutuksessa käsitellyt menetelmät. Toimeksiantajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta keskeisiksi menetelmiksi nousivat kuitenkin vanhemmuuden roolikartta, sukupuu, verkostokartta, elämänjana ja vahvuuskortit. Näitä menetelmiä olemme käsitelleet opinnäytetyömme tietoperustassa ja niistä on tehty lyhyet kuvaukset perhetyön kansioon. Tarkoitus on antaa lyhyt kuvaus jokaisesta menetelmästä, mutta ei opettaa niiden käyttöä. Tähän päädyimme siksi, että Pienryhmäkoti Venlan henkilökunta on käynyt vuoden koulutuksen, jossa he ovat käsitelleet kyseisiä menetelmiä. Lyhyt kuvaus auttaa uutta työntekijää ja opiskelijaa ymmärtämään Venlassa käytettäviä menetelmiä. Jokaisen menetelmän perään olemme listanneet lähteet joista työntekijä voi halutessaan

katsoa lisätietoa aiheesta. Kansioon tulee myös valmiit pohjat menetelmistä sekä mahdolliset apukysymykset, jotta ne ovat helposti saatavilla.

Perhetyön kansion kokoaminen osoittautui odotettua työläämmäksi. Toimeksiantajan kanssa järjestetyt tapaamiset osoittautuivat kansion kokoamisen kannalta korvaamattoman tärkeiksi. Tapaamisten avulla pystyimme varmistamaan, että kansio vastaa Pienryhmäkoti Venlan toiveita ja tarpeita. Keskustelujen avulla meille selkiintyi kansion sisältö. Kansioon jouduimme itse muokkaamaan verkkosivustokartan lähteiden pohjalta, koska emme löytäneet valmista lomaketta.

Pyysimme palautetta perhetyön kansioista suullisesti, koska näin pystyimme esittämään tarkentavia kysymyksiä. Suullisen palautteen keräämiseen päädyimme myös siksi, että olemme prosessin aikana tulleet tutuiksi. Koimme, että palautteen kerääminen suullisesti onnistui, koska saimme myös rakentavaa palautetta ja korjausehdotuksia. Siksi uskomme palautteen olleen realistista. Palautetta kansion sisällöstä olisimme voineet pyytää myös kirjallisesti. Näin olisimme varmistaneet, että kaikki työntekijät saavat ilmaista mielipiteensä.

Palautetta saimme kansion selkeydestä. Pienryhmäkoti Venlan henkilökunnan mukaan kansio on helppolukuinen ja se etenee loogisesti. Henkilökunta piti erityisesti osiosta, jossa perhetyön menetelmiä on kuvattu. Kuvaukset ovat selkeät ja ne helpottavat menetelmien hahmottamista. Kehitettävää henkilökunnan mukaan oli osioissa, joissa kuvaamme Venlassa tehtävää perhetyötä ja omaohjaajuutta.

7.2 Luotettavuus

Toimintatutkimus on yksi tutkimuksellisen kehittämistoiminnan suuntaus (Toikko & Rantanen 2009, 29) ja siksi tarkastelemmekin työn luotettavuutta kehittämistoiminnan luotettavuuden kriteerien mukaan. Kehittämistoiminnan luotettavuutta mitataan työn käyttökelpoisuuden kautta (Toikko & Rantanen 2009, 121). Käyttökelpoisuutta voidaan arvioida, joko prosessinäkökulmasta tai kehittämistulosten näkökulmasta. Prosessin onnistumista arvioidaan tarkastelemalla sitä onko aineistoa tuotettu prosessin kannalta tarkoituksenmukaisesti. Kehittämistulosta voidaan arvioida tulosten hyödynnettävyydellä. Työn käyttökelpoisuutta lisää sen yleistettävyys ja siirrettävyys. (Toikko & Rantanen 2009, 125 - 126.)

Prosessin näkökulmasta tätä opinnäytetyötä voidaan pitää luotettavana, koska olemme käyneet aktiivisesti keskusteluja toimeksiantajan kanssa ja keskustelujen pohjalta muokanneet työtä enemmän toimeksiantajan toiveiden mukaiseksi. Toiveiden huomioiminen lisää työn käyttökelpoisuutta ja näin ollen työ palvelee juuri Pienryhmäkoti Venlan arjessa tehtävää työtä. Kehittämistoiminnan tuotos voidaankin nähdä kontekstisidonnaisena eli työtä ei voi sellaisenaan siirtää toiseen toimintaympäristöön (Toikko & Rantanen 2009, 126). Perhetyön kansio on kuitenkin siirrettävissä toiseen toimintaympäristöön, mikäli sitä muokataan siihen sopivaksi. Esimerkiksi työssä määritelty Pienryhmäkoti Venlassa tehtävä perhetyö ei vastaa sellaisenaan toisessa pienryhmäkodissa tehtävää työtä.

Prosessin luotettavuutta lisää sen sujuvuus ja yhtenäisyys. Käytimme opinnäytetyön tekoon kaksi lukukautta, joista toisena keskityimme tiiviisti opinnäytetyön raportin kirjoittamiseen. Suurin osa raportista valmistui siis keväällä 2013. Emme kuitenkaan koe, että lyhyt kirjoittamisaika laskisi työmme arvoa, vaan päinvastoin lisää sitä. Keskittymällä vain opinnäytetyöhön olemme pystyneet työstämään työtä aktiivisesti. Aktiivisen ja tiiviin työskentelyn avulla olemme pystyneet pitämään ajatuksemme kiinni opinnäytetyössä eikä meidän ole niin sanotusti tarvinnut virittäytyä aiheeseen uudelleen aina kun teemme opinnäytetyötä. Työskentely on ollut suunnitelmallista ja siksi tehokasta. Tiesimme jo työskentelyä aloittaessamme, että aikataulu tulee olemaan tiivis. Olimme siis asennoituneita täysipäiväiseen ja tehokkaaseen työskentelyyn. Tiivis aikataulu ja työelämälähtöisyys ovat suurelta osin vaikuttaneet siihen, että opinnäytetyö on valmistunut aikataulun mukaisesti.

Toimintatutkimukseen kuuluu oleellisesti, että kaikki ne, joita tutkimus koskee osallistuvat sen toteuttamiseen (Kiviniemi 1999, 64 - 65). Toimeksiantaja on nimenmennyt Pienryhmäkodista edustajat, joita tapaamme säännöllisesti, mutta prosessin aikana olemme myös tavanneet kaksi kertaa kaikkia työntekijöitä yhteisesti. Edustajien kautta saimme välitettyä tietoa Pienryhmäkoti Venlan kaikille työntekijöille ja toisaalta myös me saimme tietoa koko työyhteisöltä edustajien välityksellä. Pienryhmäkoti Venlan perhetyön kehittäminen on tapahtunut koko työyhteisön toimesta, vaikka perhetyön kansion prosessiin ovat pääsääntöisesti osallistuneet edustajiksi nimetyt työntekijät.

Yhteisen ajan löytäminen toimeksiantajan edustajien kanssa tuntui haasteelliselta. Haasteita toivat Venlassa tehtävä vuorotyö ja arjen hektisyys. Arkisessa työssä tilanteet muuttuvat nopeasti, joten emme aina pystyneet rauhassa keskustelemaan, vaikka niin oli sovittu. Tapaamisia jouduttiin siirtämään useaan kertaan. Tämä on tietysti ymmärrettävää, koska arkinen asiakastyö on ensisijaisessa asemassa. Haasteista huolimatta yhteistyö oli toimivaa ja saimme järjestettyä tapaamiset. Huomasimme myös sen, että työntekijät olivat joustavia ja valmiita keksimään uusia ratkaisuja. Tämä osoitti meille sen, että myös he olivat sitoutuneet yhteistyöhön. Tutkimuksen osapuolten sitoutuminen prosessiin lisää sen luotettavuutta (Toikko & Rantanen 2009, 124).

Kehittämistulosten näkökulmasta arvioituna opinnäytetyö onnistui. Asetimme työlle konkreettisen tavoitteen eli tuottaa Pienryhmäkoti Venlalle perhetyön kansio. Tavoitteen toteutuminen lisää osaltaan työn luotettavuutta. Perhetyön kansio tuo perhetyön menetelmät helpommin käytettäväksi, mikä osaltaan taas lisää työn käyttökelpoisuutta ja toimintatutkimusta voidaan pitää tältä osin onnistuneena.

Toimintatutkimuksen uskottavuutta lisätään kirjoittamalla raporttiin miten aineistoa on kerätty, miten tutkimustehtävä on täsmentynyt ja miten erilaisiin ratkaisuihin on päädytty prosessin aikana (Kiviniemi 1999, 79). Olemme kirjoittaneet auki prosessin eri vaiheet ja kaikki keskeisimmät tapaamiset toimeksiantajan kanssa. Tällä tavoin olemme tehneet työstämme läpinäkyvän. Auki kirjoittaminen helpottaa ymmärtämään prosessia ja tekemiämme ratkaisuja. Olemme myös koonneet kuvion, jotta opinnäytetyön prosessi ja tuotoksen eteneminen olisi helpompi ymmärtää kokonaisuutena.

8 POHDINTA

Yhteiskunta koostuu perheistä joten sen hyvinvointi on riippuvainen perheiden hyvinvoinnista. Tämän takia perheiden tukeminen on ensisijaisen tärkeää. Usein perheet tulevat perhetyön piiriin vasta silloin kun ne voivat jo huonosti. Yhteiskunnassamme tarvitaan rakenteellisia muutoksia, jotta perheet eivät jäisi yksin ja ettei perheiden pahoinvointi pääsisi kärjistymään. Panostamalla ennaltaehkäisevään työhön pystyttäisiin välttämään myös lasten sijoituksia kodin ulkopuolelle.

Lasten sijoituksiin johtavat syyt ovat moninaisia. Ne voivat johtua joko lapsen omasta käyttäytymisestä tai vanhempien ongelmista. Lastensuojelulaitoksessa ei siis enää riitä lapsen kasvun ja kehityksen tunteminen ja tukeminen vaan työn ammattitaitovaatimukset ovat lisääntyneet. Osakseen tähän vaikuttaa uusi lastensuojelulaki (417/2007 § 4), jonka keskeisenä tavoitteena on perheen jälleen yhdistyminen. Työntekijällä pitää olla valmiuksia työskennellä koko perheen kanssa ja herätellä muutosta kotona ja vanhemmuudessa, jotta lapsi voi palata kotiin.

Onnistuessaan lastensuojelun perhetyö voi antaa lapselle uuden mahdollisuuden kasvaa ja kehittyä turvallisesti oman perheensä kanssa. Sen takia onkin tärkeää, että työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Opinnäytetyö on saanut meidät ymmärtämään, että tavoitteiden tulee nousta perheeltä itseltään, koska he itse tietävät ja tuntevat oman arkensa parhaiten. Kaikki perheet eivät kuitenkaan välttämättä tunnista avun tarpeita heti itse. Perhetyössä rakennetaankin yhteistä ymmärrystä perheen tilanteesta ja asioista, joiden on muututtava lapsen edun takaamiseksi.

Venlassa tehtävä perhetyö on moninaista ja sitä tehdään avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten perheiden kanssa ja huostaan otettujen lasten perheiden kanssa sekä itsenäistyvien nuorten kanssa. Venlassa tehdään siis perhetyötä sijoituksen kaikissa vaiheissa. Tämä mahdollistaa rinnalla kulkemisen ja perheen tukemisen pitkäjänteisesti. Tekemällä perhetyötä lastensuojelulaitoksesta käsin vähennetään perheen taakkaa, sillä perhe voi työskennellä yhden tutun ja turvallisen ammattilaisen kanssa, joka on oppinut tuntemaan perheen. Tuntemalla perheen ja sen tarpeet työntekijän on helpompi huomioida perheen yksilöllisyys ja toteuttaa perhetyötä sen mukaisesti.

Prosessin alussa ajattelimme, että tuotamme Pienryhmäkoti Venlaan perhetyön kansion. Prosessin edetessä ymmärsimme, että perhetyön kansion tuottaminen on osa laajempaa perhetyön kehittämistä. Perhetyöhön ja perhetyön menetelmiin perehtyminen on antanut meille lisää valmiuksia perheiden kanssa toimimiseen.

Tutustumalla perhetyötä käsittelevään kirjallisuuteen ja jäsentämällä perhetyötä raporttiin jäsensimme perhetyön paikkaa myös itsellemme. Työn kautta ymmärsimme, että perhetyöllä ei ole palvelujärjestelmässä yhtä omaa lokeroaan, vaan sitä toteutetaan eritasoisena kaikkialla. Erittäin tärkeänä ymmärryksenä perhetyön paikantamisen kannalta oli ymmärtää lastensuojelun perhetyön luonne. Ennen opinnäytetyön aloittamista perhetyön käsite oli meille sekava ja moniselitteinen. Opinnäytetyön tekemisen kautta olemme pystyneet jäsentämään perhetyön käsitettä entistä paremmin. Pohdimme miltä perhetyön käsite vaikuttaa asiakkaiden mielestä, jos sen jäsentäminen on meidänkin mielestä haastavaa. Olemme samaa mieltä kuin esimerkiksi Hovi-Pulsa (2011b, 1 - 2) siitä, että perhetyön jäsentäminen on tärkeää. Tämä auttaisi asiakkaita ymmärtämään mitä heidän kanssaan tehdään ja mitä heiltä odotetaan. Yhtenäinen määritelmä olisi tärkeä myös siksi, että perhetyötä ohjaavia käytäntöjä voitaisiin kehittää. Perhetyötä on tärkeä tehdä näkyväksi ja jäsentää, jotta sen merkitys ymmärretään.

Opinnäytetyön aikana olemme ymmärtäneet, kuinka tärkeä osa perhe on yksilön elämää. Työn tekeminen on opettanut meidät ottamaan aina perhe huomioon, vaikka työskentelisimme yksilön kanssa. Yhteistyön tekeminen Pienryhmäkoti Venlan kanssa ja harjoittelut auttoivat meitä ymmärtämään konkreettisesti kuinka hektistä lastensuojelun arki on. Se myös opetti meille joustavuutta, koska tapaamiset saattoivat peruuntua viime hetkellä arjessa tapahtuneiden muutosten takia.

Jatkotutkimus ehdotuksena olisi mielenkiintoista arvioida perhetyötä Pienryhmäkoti Venlassa. Olisi mielenkiintoista selvittää mitä mieltä perhe ja työntekijät ovat Venlan perhetyöstä ja tätä kautta perhetyötä voitaisiin kehittää entisestään. Omaa työtämme voisi jatkaa selvittämällä onko perhetyön kansio käyttökelpoinen ja kokevatko työntekijät sen hyödylliseksi. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, miten vanhemmat kokevat menetelmien käytön perhetyössä. Omaa toimintatutkimustamme jatkaisimme kehittämällä Pienryhmäkoti Venlaan perhetyön mallin.

LÄHTEET

- Aho, M. 2009. Vanhemmuuden roolikartta omaohjaajan hyvänä työkäytäntönä Halikon perhetukikeskuksessa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E.(toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 81 - 91.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2.painos. Hamina: AKATIIMI oy.
- Barkman, J. 2005. Toiminnalliset menetelmät osa 3: Voimauttavat vahvuuskortit. Pesäpuun lehti 3/2005, 13 - 15. [viitattu: 18.4.2013] Saatavissa: http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/lehdet/tiedote3_valmis_nettil.pdf
- Cacciatore, R. 2011. Se alkaa perheestä - Raisa Cacciatoren puhe Väestöliiton juhlaseminaarissa. [viitattu: 20.3.2013] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/artikkeleita/?x243913=1065586
- Dumbrill, G. 2006. Parental experience of child protection intervention: A qualitative study. Child abuse & Neglect 30/2006, 27 - 37. [viitattu 18.4.2013] Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213405003005>
- Eriksson, E., Arnkil, T. & Rautava, M. 2006. Ennakointidialogeja huolten vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja. Ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. [viitattu 28.3.2013] Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77346/T29-2006-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Healy, K. 2012. Social work methods and skills. The essential foundations of practice. London: Palgrave Macmillan.
- Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R.(toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3.painos. Jyväskylä: PS - kustannus, 214 - 229.

- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolot ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset - selvitys Lastensuojelun kehittämissuunnitelmalle. [Viitattu 19.3.2012] Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki: Stakes.
- Helminen, M.-L. 2002. Vanhemmuuden roolikartan käyttökokeuksia. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta - Syvennä ja sovela. Helsinki: Hakapaino Oy, 58 - 63.
- Helminen, M.-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta - Käyttäjän opas. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.
- Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemassa - etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja.
- Hovi-Pulsa, R. 2011a. Arkilähtöinen työote lastensuojelun perhetyössä. Teoksessa: Sosiaalipedagoginen aikakausikirja, vuosikirja 2011. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 9 - 25.
- Hovi-Pulsa, R. 2011b. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Itä - Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos. Lisensiaattitutkimus. [viitattu 23.4.2013] Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf
- Ijäs, K. 2003. Sukupuu - Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Helsinki: Kirjapaja.
- Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston säätiö. 2012. Lapset, nuoret ja perheet satavuotiaassa Suomessa - tutkimus ja vaikuttamisohjelma. [viitattu 22.3.2013] Saatavissa: http://www.itla.fi/tiedostot/Lapset_nuoret_perheet_100_suunnitelma.pdf

Kaikko, K. & Friis, L. 2009. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M.(toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino, 76 - 88.

Karppinen, S. 2001a. Perhetyö lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa: Tervonen-Arnkil, K.(toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 16. 3. painos. Lastensuojelun keskusliitto, 71 - 76.

Karppinen, S. 2001b. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: omahoitajamenetelmä. Teoksessa: Tervonen-Arnkil, K.(toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 16. 3. painos. Lastensuojelun keskusliitto, 14 - 20.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. [viitattu 2.4.2013] Saatavissa:
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77109/R281-2004-VERKKO.pdf?sequence=1>

Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. 2010a. SILTA -kolmion käyttö ammatillisen ohjaajuuden vahvistajana. Teoksessa Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa - käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 20 - 21.

Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. 2010b. SILTA -mallin työvälineitä. Teoksessa Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa - käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 58 - 65.

Kiviniemi, K. 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa: Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P.(toim.) Siinä tutkija missä tekijä - toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. ATENA kustannus, 63 - 83.

Klap, K. 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (toim.) Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ry, 79 - 107.

Kujala, V. 2004. Mitä lapsen huostaanotto merkitsee vanhemmalle? Sosiaaliturva 12/2004, 12 - 13. [Viitattu 18.3.2013] Saatavissa: <http://huoltaja--saatio-fi-bin.directo.fi/@Bin/377caf15832b9d20556d23342680e623/1363679933/application/pdf/182060/Sosiaaliturva%2012-2004.pdf>

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet - sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Sininauhaliitto Eevan perhe -projektin julkaisu.

Kukkonen, P. 2012. Perhetyöstä asiakkaan äänellä. Auta lasta joulukuu/2012, 23. [viitattu 19.3.2013] Saatavissa: <http://www.autalasta.fi/Dokumentit/lehti%202012.pdf>

Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J.-M. 1993. Lapsi laitoksessa. WSOY.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset - etnografia lastenkotityössä. Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkimuksen laitos. Akateeminen väitöskirja. [viitattu 16.11.2012] Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7808-6.pdf>.

Laine, S. 2010. Puhuminen vaikeiksi koetuista asioista. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojelun Liiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 189 - 207.

Lastensuojelulaki 417/2007

Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset. 2013. [viitattu 11.4.2013] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf>

Liukkonen, R. 2010. Joskus joutsenet näyttävät kurjilta - Luovat ja toiminnalliset työmenetelmät lastensuojelutyössä. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E.(toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 114 - 130.

Miller, H. & Törrönen, M. 2010. Arvostava ja aito kohtaaminen. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojelun Liiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 67 - 86.

Muukkonen, T. & Tulensalo, H. 2004 Kohtaavaa lastensuojelua - lapsikeskeisen lastensuojelun sosiaalityön tilannearvion käsikirja [viitattu 27.3.2013] Saatavissa: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/5852b8804a1563cc9692f6b546fc4d01/01_lastensuoje-lua.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=5852b8804a1563cc9692f6b546fc4d01

Myllypakka, M. & Mäkipää, K. 2013. Johtaja ja vastaava ohjaaja. Pienryhmäkoti Venla Oy. Haastattelu 3.4.2013

Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avoimuuden perhetyö ammattikäytäntönä - jäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. [viitattu 14.2.2013] Saatavissa: http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf

Nätkin R. & Vuori J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa Nätkin R. & Vuori J. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere, 7 - 38.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. [viitattu 26.11.2012] Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Pienryhmäkoti Venlan kotisivut. 2013. [viitattu 13.2.2013] Saatavissa: <http://www.pienryhmakotivenla.fi/>

Pärnä, K. 2010. Perhekuntoutus lasten ja perheiden palveluna. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojelun Liiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 41 - 50.

Reijonen, M. 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?” - ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Reijonen M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä, 7 - 13.

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Sinkkonen, J. 2010. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa - käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 9 - 12.

Timonen-Kallio E. 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajina. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 7 - 18.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Lastensuojelu 2011 -tilastoraportti. [viitattu 20.3.2013] Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90891/Tr26_12.pdf?sequence=5

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Tulensalo, L. & Ylä-Herranen, T. 2009. Avoimen dialogin ja verkostotyön mahdollisuudet lastensuojelussa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E.(toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 22 - 35.

Tuokko, T. & Kallio, T. 2002. Käytännön kokemuksia vanhemmuuden roolikartan käytöstä päihdeongelmaisten perhehoidossa. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) Vanhemmuuden roolikartta - Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 90 - 93.

Uusimäki, M. 2005a. Perhetyötäkö kaikki? [viitattu 22.3.2013] Saatavissa: http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_20.pdf

Uusimäki, M. 2005b. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Reijonen M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17 - 38.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Välivaara, C. 2009. Toiminnalliset menetelmät osa 12: Lasten vahvuuskortit kehittävät itsetuntoa - suomeksi ja ruotsiksi. Pesäpuun lehti 2/2009, 18 - 19. [viitattu:18.4.2013] Saatavissa:

http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/lehdet/tiedote_2_09_netti.pdf

Whitfield, K. & Harwood, L. 1999. Good enough partnership? Parents' experience of child protection investigations. *Practice: Social Work in Action* 2/1999, 49 - 58.

LIITTEET

Liite 1: Perhetyön kansion sisällys

LIITE 1

PERHETYÖN KANSION SISÄLLYS:

PERHETYÖN KANSIO

1. PERHETYÖ

2. PERHETYÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA

3. PERHETYÖN TAVOITTEET

LASTENSUOJELULAITOKSESSA

4. PERHETYÖ PIENRYHMÄKOTI VENLASSA

5. OMAOHJAAJUUS VENLASSA

6. PERHETYÖN MENETELMÄT

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA

SUKUPUU

VERKOSTOKARTTA

ELÄMÄNJANA

VAHVUUSKORTIT

MUUT MENETELMÄT